

Sborník příspěvků z ekonomické konference

1. část

Ekonomika zemědělských komodit a podniků v evropském srovnání

8. listopadu 2017

Raisův sál Národního domu na Vinohradech

Sborník příspěvků přednesených na ekonomické konferenci uspořádané k příležitosti 21. ročníku slavnostního setkání osobností agrárního sektoru a vyhlášení výsledků 16. ročníku soutěže o nejlepšího zemědělského hospodáře Zemědělec roku 2017.

Vážené dámy a pánové, kolegyně a kolegové, zemědělci, každý rok je pro nás, zemědělce jedinečný, protože vždy přináší nové výzvy. Výsledek naší práce ovlivňuje počasí, ale i náš a světový trh. Aktivní zemědělci a zemědělské podnikatelé se přesto velmi významně podílejí na výsledku hospodaření i na celkovém stavu zemědělství a krajiny. Právě proto je důležité, abychom práci dobrých hospodářů ocenili a brali ji jako příklad pro ostatní.

Letošní rok byl pro zemědělce obtížný kvůli suchu i jarním mrazům, Ministerstvo zemědělství se jim snaží ztráty kompenzovat a také podporovat různorodost pěstovaných plodin. Proti suchu máme dlouhodobou strategii, připravili jsme soubor dvanácti dotačních programů na omezení jeho následků. Dalším problémem našeho zemědělství je věková struktura lidí, kteří v něm pracují. Proto k prioritám Ministerstva patří podpora mladých a začínajících zemědělců, například prostřednictvím nastavení přímých plateb a Programu rozvoje venkova.

I přes tyto potíže patří zemědělství ke strategickým resortům, které mají pozitivní výsledky. Například v loňském roce se podařilo udržet růst a celkovou produkci zemědělského odvětví, proti roku 2015 vzrostla o 2,1 %. Stavby skotu v meziročním srovnání také mírně vzrostly. Zvýšily se i počty hospodářských podniků. Obrat českého agrárního zemědělského obchodu v roce 2016 stoupl o 1,2 %. Cílem ministerstva je vytvářet takové podmínky, které zemědělcům usnadní jejich práci a pomohou jim v dalším rozvoji. Z osobní zkušenosti vím, že většina našich zemědělců pracuje tvrdě a poctivě. Jejich produkty snesou srovnání se zahraničím a někdy ho i předčí.

Všem nám přeji hodně zdarů v naší práci.

Marian Jurečka, ministr zemědělství

Vážení zemědělci, vážení účastníci a příznivci soutěže Zemědělec roku, udílení ocenění Zemědělec roku pro zemědělské farmy a podniky všech právně-organizačních forem jsme pro náš obor spolu s dalšími partnery odstartovali v roce 2002. Důležitým cílem této iniciativy bylo pokusit se, aby zemědělství „zvedlo hlavu“, abychom si uvědomili důstojnost a význam našeho oboru, abychom si v ekonomicky těžších časech ještě před vstupem do EU připomněli, že v oboru jsou ekonomicky dobří, silní, investující a rozvíjející se zemědělci dosahující dobrých ekonomických výsledků. Bylo to v době, kdy zemědělství jako celek již více než dekádu dosahovalo záporných hospodářských výsledků a bylo dobré hledat a najít ty, kteří i v těchto těžkých dobách prosperovali. Dnes je to, našťásto, jinak.

Zemědělec roku se hodnotí a následně oceňuje podle souhrnného ekonomického ukazatele, kterým je index finančního zdraví. Je to parametr ilustrující dobrou a perspektivní ekonomiku podniků a farem. Nehodnotí jen podle zisku, nehodnotí pouze maximální výkony a výsledky majíce na paměti, že nejlepší a nejzdravější parametr podnikové ekonomiky je dosažení optimálního poměru mezi vloženými náklady a dosaženými příjmy, matematicky hledáme tzv. inflexní bod. Víme, že lze sledovat i spoustu dalších neekonomických parametrů a není rozhodně špatné je hodnotit, ale celá naše prvovýroba bude ekonomicky silná, pokud bude mít každá farma či podnik dobrý až výborný index finančního zdraví zohledňující jak příjmy, tak náklady, stejně tak investiční aktivitu, strukturu kapitálu či produktivitu práce. Naše zemědělství dosahuje jako celek již řadu let kladného a velmi dobrého hospodářského výsledku a ty ekonomicky nejzdravější farmy a podniky si stále zaslouží náš potlesk a ocenění.

Novinkou letošního vyhlášení soutěže Zemědělec roku je ekonomická konference Ekonomika zemědělských komodit a podniků v evropském srovnání. Jak je na tom naše zemědělství, jak jsou na tom naši zemědělci, třeba i vítězové Zemědělce roku ve srovnání s ekonomikou zemědělců ze sousedních zemí? Zkusme si na tuto otázku společně odpovědět, analyzujeme jednotlivé nákladové položky základních komodit, srovnáme se s mezinárodní konkurencí a hlavně, porovnejte si následně ekonomická data se svým vlastním účetnictvím a smysl naší konference bude naplněn.

Dovolte mi poděkovat ministru zemědělství Marianu Jurečkovi za zástitu a podporu této konference, dovolte mi poděkovat řediteli Ústavu zemědělské ekonomiky a informací Štěpánu Kalovi a všem jeho kolegům, kteří se na přípravě a interpretaci konference podíleli.

Ing. Martin Sedláček, ředitel vydavatelství Profi Press s. r. o.

Vážené dámy, vážení pánové, jsem velmi rád, že se Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) společně s vydavatelstvím Profi Press s. r. o. podílí na pořádání odborné konference při příležitosti konání slavnostní akce Zemědělec roku. V letošním roce nese název Ekonomika zemědělských komodit a podniků v evropském srovnání. Jejím cílem je předat aktuální informace specialistů z ÚZEI zemědělské veřejnosti takovým způsobem, aby byly pro jejich činnost přínosné. Prostřednictvím odborných prezentací bude možné porovnat ekonomické výsledky zemědělských podniků ČR a EU, získat informace o ekonomikách výroby mléka, vepřového a hovězího masa a také pšenice a řepky v mezinárodním srovnání.

Velmi si vážím také skutečnosti, že je ÚZEI již řadu let odborným garantem soutěže Zemědělec roku a že se v letošním roce stává společně s vydavatelstvím Profi Press s. r. o. rovněž spoluorganizátorem akce.

ÚZEI má dlouholetou, více než stoletou tradici (2012), je státní příspěvkovou organizací zřízenou Ministerstvem zemědělství. Pokud bych měl čtenáře seznámit s hlavními úkoly ÚZEI, musím především zmínit jeho působnost jako expertního centra zaměřeného na zemědělskou ekonomiku, potravinářství, zemědělské poradenství a informace. ÚZEI spolupracuje napříč vědeckými institucemi nejen v České republice, ale také ve světě. Je stálou informační základnou pro široké spektrum odborníků, je znaleckým ústavem v oboru ekonomika, potravinářství a zemědělství. Součástí ÚZEI je Kontaktní pracoviště FADN CZ a také jedna ze tří největších oborových knihoven na světě – Knihovna Antonina Švehly, která poskytuje široké spektrum činností a služeb v rámci ČR a v mezinárodním měřítku. ÚZEI provádí základní a aplikovaný výzkum, šíří jeho výsledky, plní funkci vzdělávacího, poradenského a informačního centra pro oblasti zemědělství, potravinářství a rozvoj venkova. ÚZEI plní celou řadu dalších úkolů pro Ministerstvo zemědělství a spolupodílí se na vytváření zemědělské politiky.

ÚZEI je otevřenou institucí, jež zároveň velmi ráda komunikuje s těmi, kteří pracují v oblasti praktického zemědělství, naslouchá jejich názorům a snaží se společně s nimi hledat optimální řešení pro budoucnost zemědělství, oboru, jenž je tolik nezbytný pro každého z nás. I z těchto důvodů hledá cesty, jak co nejvíce oslovit zemědělskou veřejnost, proto tolik vítá nabízenou spolupráci na pořádání odborných konferencí, které by se mohly stát pravidelnou součástí slavnostního vyhlášení cen každoroční soutěže Zemědělec roku.

Ing. Štěpán Kala, MBA, Ph.D., ředitel Ústavu zemědělské ekonomiky a informací

Vážený přítel a kolegové, Agrární komora České republiky je tradičním a hrdým partnerem soutěže Zemědělec roku a ráda tímto způsobem spolupracuje na naplnění ambice prezentovat ty nejlepší podniky, farmy i jednotlivce v mnoha odvětvích agrárního sektoru.

Jsem přesvědčen, že tvrdá a usilovná práce podložená snahou o další zlepšování a rozvoj je rysem moderního a úspěšného podniku a lidí v jeho čele a každé ocenění je nejenom odměnou za tyto výsledky, ale i závazkem majitelů či managementu do let budoucích. Sem proto patří také poděkování společnosti Profi Press, která je duší a hybatelem této akce, a dále všem partnerům za spolupráci, podporu a energii, které přinášíjí do každého ročníku tak, aby se Zemědělec roku nadále rozvíjel.

Soutěž vnímám nejenom jako ocenění těch nejlepších, kterým slouží jako férová forma srovnání výkonů a hospodaření v příslušném roce a samozřejmě i jako motivace k jejich zlepšování, ale zároveň jako silnou propagaci zemědělství v celé šíři pestřích aktivit, na nichž se podílíme směrem k naší veřejnosti a spotřebitelům, až již jde o výrobu chutných a bezpečných potravin, tak v péči o přírodní zdroje a zdravou krajinu. Věřím proto, že tyto závazky dokážeme ve vzájemné podpoře a respektu i nadále plnit.

Gratuluji touto cestou výhercům a oceněným ve všech kategoriích a přeji vám zároveň mnoho osobních i podnikatelských úspěchů do dalších období.

Ing. Zdeněk Jandajsek, CSC., prezident Agrární komory ČR

Vážený zemědělcí, jako dlouholetý partner akce vás Zemědělský svaz ČR vítá již na 16. ročníku soutěže Zemědělec roku 2017, soutěže o nejlepšího hospodáře.

Zemědělství není jednoduché. Je to leckdy tvrdá a těžká práce, která vyžaduje mnoho úsilí, a to nejen na poli či ve stáji. Důležité je také vyznat se v legislativě, řídit se podle platných zákonů a obstát v byrokratické zátěži, hospodářit s ohledem na přírodu a jako každý podnikatel se snažit hospodářit bez ztráty. Zemědělství je také specifické svou závislostí na počasí. Bohužel klimatické podmínky ne vždy hrají zemědělcům do karet, v tomto roce mezi negativní dopady na úrodu například pozdní mrazy či velké sucho.

Jako sdružení velkých zemědělských podnikatelů chápeme význam této soutěže pro zviditelnění práce v zemědělství. Je důležité ve slavnostní atmosféře vyzdvihnout a ocenit práci českých zemědělců pro jednotlivá výrobní zaměření a regiony naší země. Dalším neméně důležitým přínosem je pro každého účastníka soutěže porovnání výsledků a také možnost výměny zkušeností s ostatními kolegy.

Novinkou v tomto ročníku je uspořádání konference s tématem Ekonomika zemědělských komodit a podniků v evropském srovnání, která bude předcházet soutěži Zemědělec roku 2017. Konference se zabývá zajímavými ekonomickými tématy, srovnáním české a evropské zemědělské praxe, porovnáním výroby důležitých zemědělských komodit v mezinárodním měřítku apod. Jsme si vědomi, že české zemědělství na tom je v mnoha ohledech hůře ve srovnání s okolními státy. Jsou ale odvětví, kde můžeme kvalitu zemědělských výrobků konkurovat či dokonce předčit jiné státy EU. Tak či tak je nutné zemědělce v jejich práci popularizovat, podporovat, vyzdvihovat a oceňovat jejich úsilí.

Ing. Martin Pýcha, předseda Zemědělského svazu ČR

Milí zemědělci, jsem velmi rád, že Společnost mladých agrárníků České republiky, z. s., je partnerem soutěže Zemědělec roku 2017. Jsem pyšný, že kategorie Mladý farmář roku byla začleněna do řady vyhlášených kategorií částečně i na základě podnětu naší organizace a s velkou podporou napříč členskou základnou SMA ČR. Mladý farmář roku je relativně mladá vyhlášená kategorie z velkého portfolia, proto je stále ještě málo známou. Přitom je to jedinečná příležitost zviditelnění vašich hospodářství či farem. Jako organizace, která stála při zrodu této kategorie, jsme si dali za cíl maximálně přiblížit tuto příležitost mladým zemědělcům. Mladý farmář, ať už velký či malý, je budoucností českého zemědělství. Je to právě on, kdo tvoří krajinu, udržuje kulturní život na vsích a drží zemědělskou tradici na venkově při životě. I do budoucna je naší prioritou vyjednávat neoptimálnější podmínky pro vás, pro mladé začínající zemědělce, protože pravidla musí být jasně dána. Farmaření a hospodaření je běh na dlouhou trať, neboť budování hospodářství či farmy nikdy není otázka pouze jedné generace.

Naši snahou je vám počátky hospodaření co nejvíce zjednodušit. Za tuto nelehkou a dlouhodobou práci vám může být oceněním výhra třeba právě v kategorii Mladý farmář roku.

Za Společnost mladých agrárníků České republiky, z. s.,

Petr Mahr, prezident společnosti

Vážené dámy, vážení pánové, jménem Českomoravského svazu zemědělských podnikatelů bychom chtěli poblahopřát všem, kteří měli odvahu se zúčastnit této soutěže a samozřejmě i těm, kteří dosáhli na mety nejvyšší a mají být na co hrdí. Dnes se nacházíme v období s mnoha neznámými, ať již ze strany klimatu, politiky či ekonomiky. Když se však dlouho zaměříte na jednu jedinou věc, byť důležitou, může vám uniknout něco úplně jiného. Proto bychom všem vítězům chtěli popřát, ať se daří nejen jim, ale ať se rozvíjí a utváří s nimi i jejich okolí, tedy venkov. Venkov, kde žijeme a kterému díky naší dobře odvedené práci můžeme pomoci růst. Práce v zemědělství je těžká a kvalita naší práce významně ovlivní další generace. Proto ji dělejte s láskou, co nejlepše, s úctou k přírodě tak, aby se nám všem žilo lépe. Náš venkov si to zaslouží.

Ing. František Winter, předseda Českomoravského svazu zemědělských podnikatelů

Ekonomické výsledky zemědělských podniků ČR a EU v síti FADN

Ing. Josef Hanibal jako vedoucí sekce informatiky stál v roce 1993 u zrodu novodobé podoby Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (původně VÚZE) a až do přítomnosti je nepřetržitě členem vedení ústavu. Od roku 2000 zodpovídal za implementaci informačního systému FADN (Zemědělské účetní datové sítě) v ČR a od roku 2004, kdy ministr zemědělství zřídil v ústavu Kontaktní pracoviště FADN, koordinuje jako jeho vedoucí rozvoj a využívání tohoto systému v ČR.

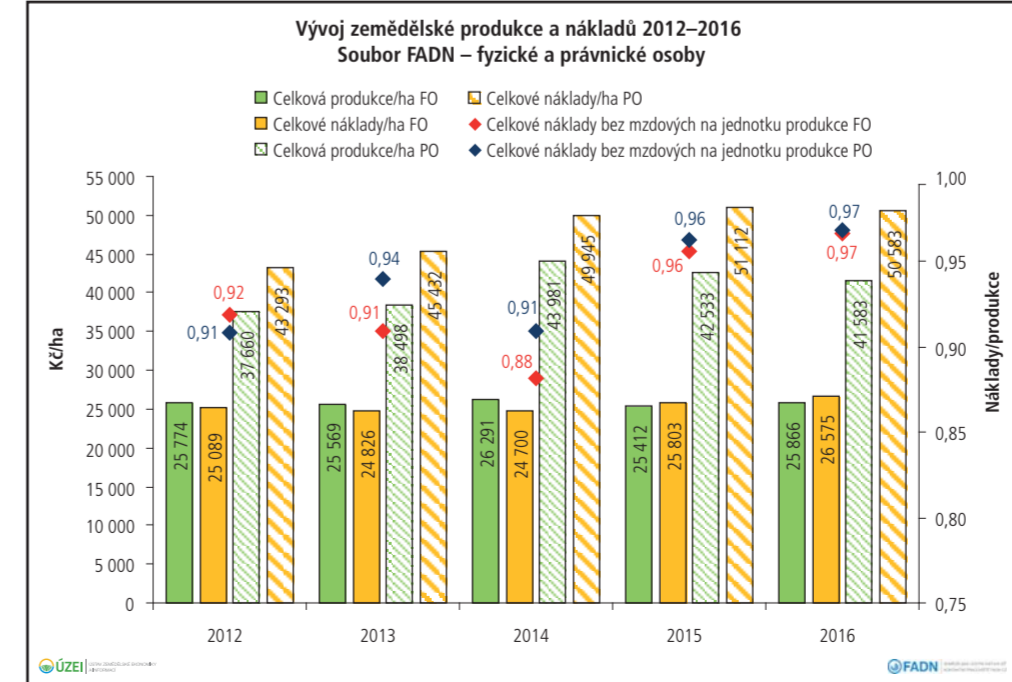
Spolupracuje na řešení řady mezinárodních projektů využití dat FADN, působil mimo jiné jako národní koordinátor týmu expertů při zavádění FADN v Rumunsku.

Systém FADN je v současnosti respektovaným zdrojem informací o ekonomické situaci zemědělských podniků a je intenzivně využíván na národní úrovni Ministerstvem zemědělství při řešení otázek SZP, je významným zdrojem dat pro Český statistický úřad při zajišťování povinných statistik EU a v neposlední řadě poskytuje řadu cenných informací široké zemědělské veřejnosti i manažerům zemědělských podniků.

Hospodářský výsledek a ekonomická situace zemědělských podniků jsou velmi sledované a citlivě informací vypovídající o efektivnosti podniků a důchodové situaci farmářů. Objektivní zjišťování těchto informací tak, aby byly skutečně reprezentativní, srovnatelné a umožňovaly i hlubší analýzu příčin hospodářských výsledků zemědělských podniků, není jednoduché. Hlavním oficiálním zdrojem těchto informací se po vstupu do EU stává Zemědělské účetní datová síť FADN (Farm Accountancy Data Network), založená již v roce 1965. Jedná se o každoroční statistické výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků, které spadá pod Generální ředitelství Evropské komise pro zemědělství a rozvoj venkova (DG AGR). Sběrem a zpracováním dat jsou v jednotlivých členských zemích EU pověřena tzv. kontaktní pracoviště FADN. Celkový výběrový soubor FADN zahrnuje přes 80 tisíc respondentů, kteří reprezentují přibližně pět milionů zemědělských podniků za všechny členské státy unie. Šetření FADN je zaměřeno pouze na komerčně orientované subjekty, které pokrývají přibližně 90 % celkové zemědělské produkce EU. Databáze FADN představuje unikátní nástroj umožňující detailní ekonomickou analýzu jednotlivých skupin zemědělských podniků. Jediněnost FADN potvrzuje mimo jiné její intenzivní využívání Evropskou komisí pro účely tvorby a vyhodnocování dopadů společné zemědělské politiky EU. Výsledky FADN jsou každoročně prezentovány v rámci zprávy o stavu zemědělství EU.

Nejobyklejší formou prezentace výsledků šetření FADN je tzv. Standardní výstup FADN. Standardní výstup je soubor ukazatelů z databáze FADN uspořádaný tak, aby poskytoval ucelený pohled na hospodářské výsledky a ekonomickou situaci zemědělského podniku nebo skupiny podniků. Ukazatele Standardního výstupu FADN mají jednoznačnou definici a v rámci sítě FADN jsou kalkulovány jednotně ve všech státech EU. Tim tvoří výchozí základnu pro komparace výsledků zemědělských podniků a farem mezi státy EU. V této podobě se může s daty FADN setkat každý uživatel v publikacích či elektronických médiích EU. V České republice byla síť testovacích podniků FADN budována již od roku 1994 v rámci výběrových šetření hospodářských subjektů v zemědělství, která prováděl tehdejší Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (VÚZE). V roce 2003 pak došlo z rozhodnutí ministra zemědělství k založení Kontaktního pracoviště FADN ČR. Legislativně je šetření FADN v ČR vymezeno vyhláškou MZe č. 173/2004 Sb., o způsobu a rozsahu vyžadování údajů Výzkumným ústavem zemědělské ekonomiky (myni Ústav zemědělské ekonomiky a informací, ÚZEI). Od roku 2004 jsou každoročně podniková data za Českou republiku předávána do databáze Generálního ředitelství Evropské komise pro zemědělství a rozvoj venkova.

Dalším významným principem systému FADN je velmi přesný a jednotný způsob výběru zemědělských podniků do šetření FADN. Každá země musí sestavit podle jednotné metodiky, dané Řídicím výběrem FADN EK, statistický plán výběru podniků šetření FADN, který garantuje reprezentativnost a validitu šetření v každém státě EU. Podniky jsou vybírány do šetření FADN tak, že každému podniku v souboru FADN je možné přidělit tzv. váhový faktor (Weighting Factor) vyjadřující počet podniků stejného typu, které tento podnik reprezentuje. Pomocí těchto váhových faktorů lze provádět vážení výsledků šetření FADN, aby byly reprezentativní, a současně lze z výběrového souboru FADN provádět extrapolaci celorepublikových hodnot, to je např. vypočítat celkovou produkci, náklady, přidanou hodnotu a další ukazatele za všechny zemědělské podniky ČR pro makroekonomické analýzy a hodnocení sektoru zemědělství. Výběrový soubor podniků FADN ČR obsahuje v současnosti přes 1400 zemědělských podniků. Soubor tvoří z 60 % podniky fyzických osob, zbývajících 40 % představují právnické osoby. Celková výměra zemědělské obhospodařované půdy podniků v šetření FADN činí 837 tis. ha, tj. přibližně 23,5 % zemědělského půdního fondu České republiky. Výběrový soubor FADN je strukturován dle jednotlivých výrobních specializací a tříd velikostí v souladu s klasifikačním systémem zemědělských podniků EU. V současnosti je Česká republika povinna předat pracovišti DG AGR podnikové výsledky za 1417 farem, které reprezentují 17 tisíc komerčně orientovaných zemědělských podniků v ČR.

Údaje z databáze FADN jsou intenzivně využívány k mnoha účelům v rámci EU i na národní úrovni. Kromě pravidelných výstupů ÚZEI (Zpráva o stavu zemědělství ČR, tematické úkoly) jsou používány Ministerstvem zemědělství pro řešení aktuálních otázek, analýz a prognóz zemědělské politiky. V uplynulém roce bylo dat FADN využito například pro posouzení potenciálních ekonomických dopadů navrhované společné zemědělské politiky v ČR, hodnocení Programu rozvoje venkova, k propočítání diferenciace sazeb LFA podle faremních systémů, pro řešení nepříznivé ekonomické situace v sektoru mléka a vepřového masa, nebo pro analýzu ekonomiky ekologických zemědělců. Kontaktní pracoviště FADN dále poskytuje významné vstupy pro zemědělské statistiky ČSÚ. Podstatnou oblast využití dat FADN tvoří výzkumné projekty nejen ÚZEI, ale i dalších institucí, např. vysokých škol.

Výsledky zemědělských podniků ČR v letech 2012–2016

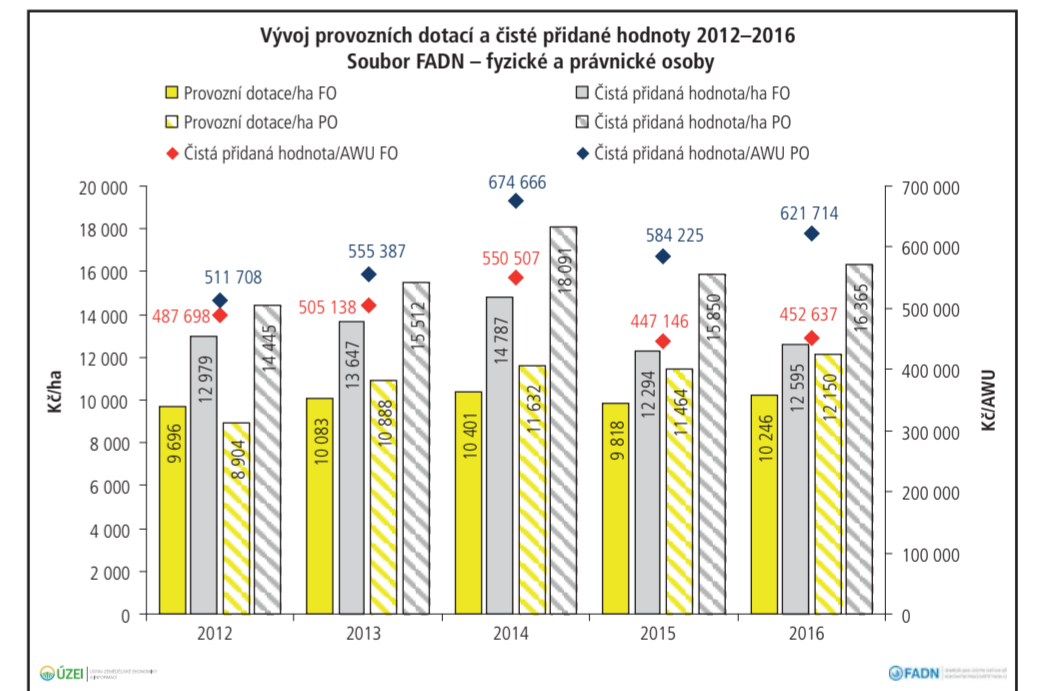
Na vývoji ekonomických výsledků zemědělských podniků v období 2012–2016 si představíme základní ukazatele používané pro hodnocení ekonomické kondice zemědělských podniků. Presentované výsledky vycházejí ze šetření FADN, ve kterém každý zemědělský podnik reprezentuje určitý počet „obdobných“ podniků, přičemž tento počet je vahou, kterou jsou výsledky tohoto podniku násobeny, takže data výběrového souboru FADN reprezentují všechny zemědělské podniky ČR.

Systém FADN umožňuje mnoho různých pohledů na zemědělské podniky ČR, takže jejich ekonomické výsledky můžeme analyzovat např. podle právních forem podniků, podle specializace (výrobního zaměření), podle velikosti, regionálně seřazené atp. V naší prezentaci se zaměříme na nejhruší rozřazení na právnické osoby (PO) a fyzické osoby (FO) celkem a na detailnější členění podle nejvýznamnějších výrobních zaměření (VZ). Z důvodů srovnatelnosti ukazatelů jsou tyto ukazatele zpravidla přepočteny na 1 ha obhospodařované zemědělské půdy, případně na 1 přepočteného pracovníka AWU (annual work unit), který reprezentuje 2000 hodin práce za rok.

Sledované období (ve kterém údaje za rok 2016 jsou předběžné z probíhajícího šetření FADN) lze celé považovat za ekonomicky příznivé. Hodnotíme-li úroveň produkce, je nutné si uvědomit, že se jedná o hodnotu produkce RV, ŽV a ostatní produkce, která zahrnuje další aktivity podniku, zejména služby pro cizí, lesní výrobu, výrobu akvakultury, potravinářskou výrobu, příjmy z agroturistiky, produkce OZE a ostatní přidruženou výrobu. Produkce je kromě vnitropodnikových zásob výrobků vyjádřena v tržních cenách, takže její úroveň a vývoj významně závisí na realizačních cenách.

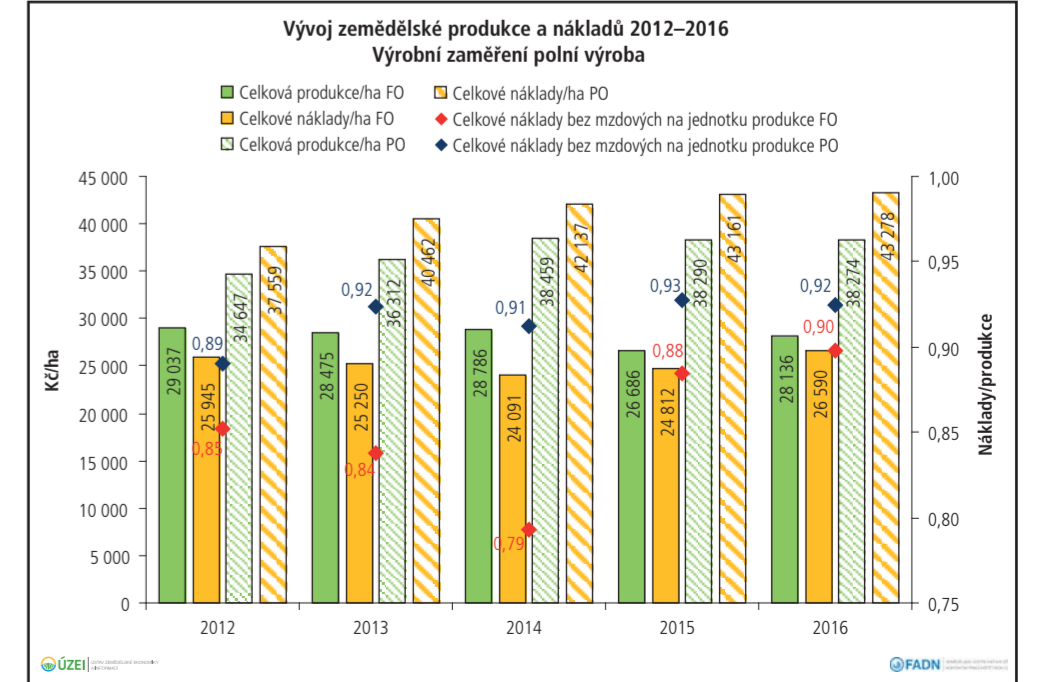
Z grafu je zřejmá rozdílná intenzita produkce na 1 ha z. p. u PO a FO, přičemž u FO ve sledovaném období v podstatě stagnuje, u PO je patrný trend růstu produkce, která zůstává i v roce 2016, kdy došlo k negativnímu cenovému vývoji, zejména u mléka, nad úrovní velmi příznivého roku 2014.

Úroveň celkových nákladů na 1 ha přesahuje hodnotu produkce zejména u PO, kde však na rozdíl od FO významný podíl celkových nákladů představují mzdové náklady. Pro hodnocení nákladovosti často využíváme přepočtené náklady na jednotku produkce, v naší prezentaci uvádíme tento ukazatel pro srovnatelnost s FO po odečtení mzdových nákladů. Z grafu je zřejmý trend růstu tohoto ukazatele u FO i PO. Z úrovně nákladovosti je zřejmá potřeba dotovat zemědělskou výrobu dotačními prostředky.

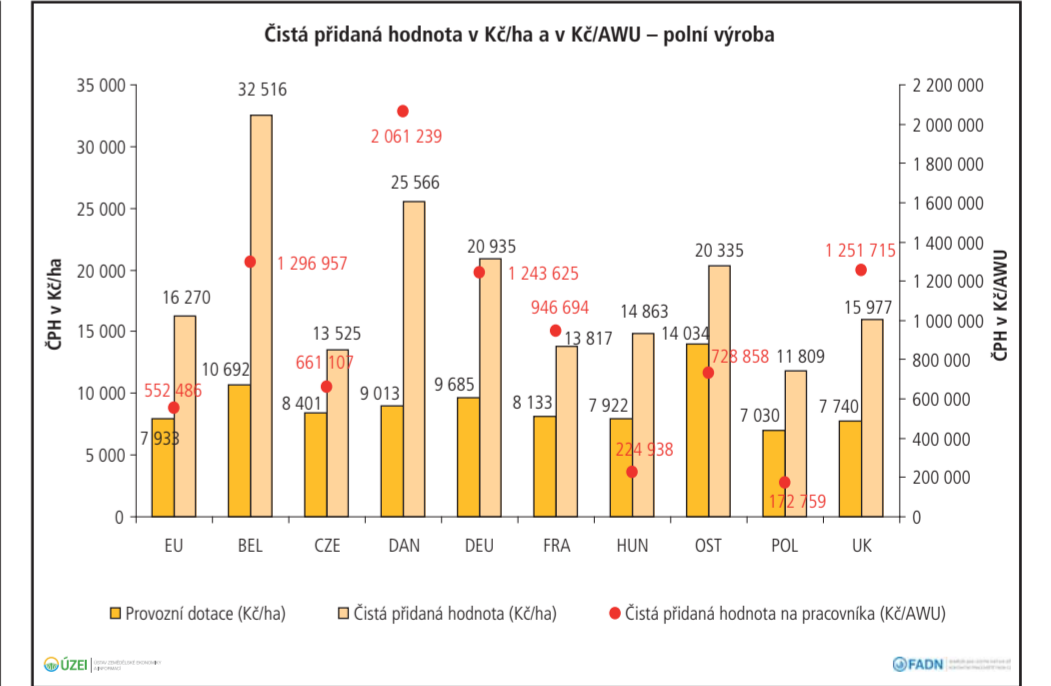
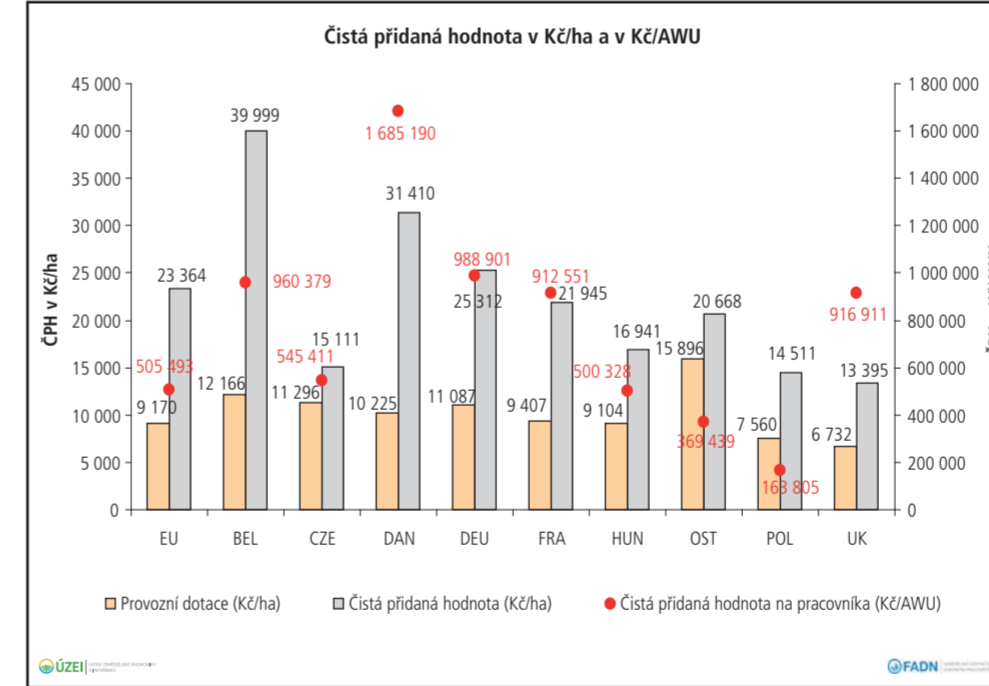
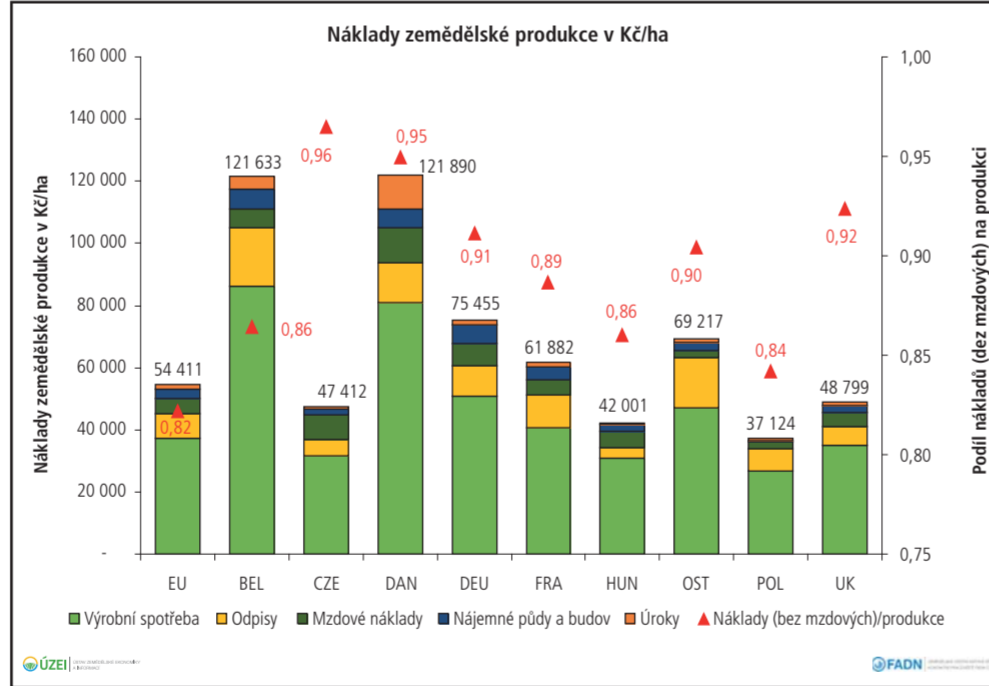
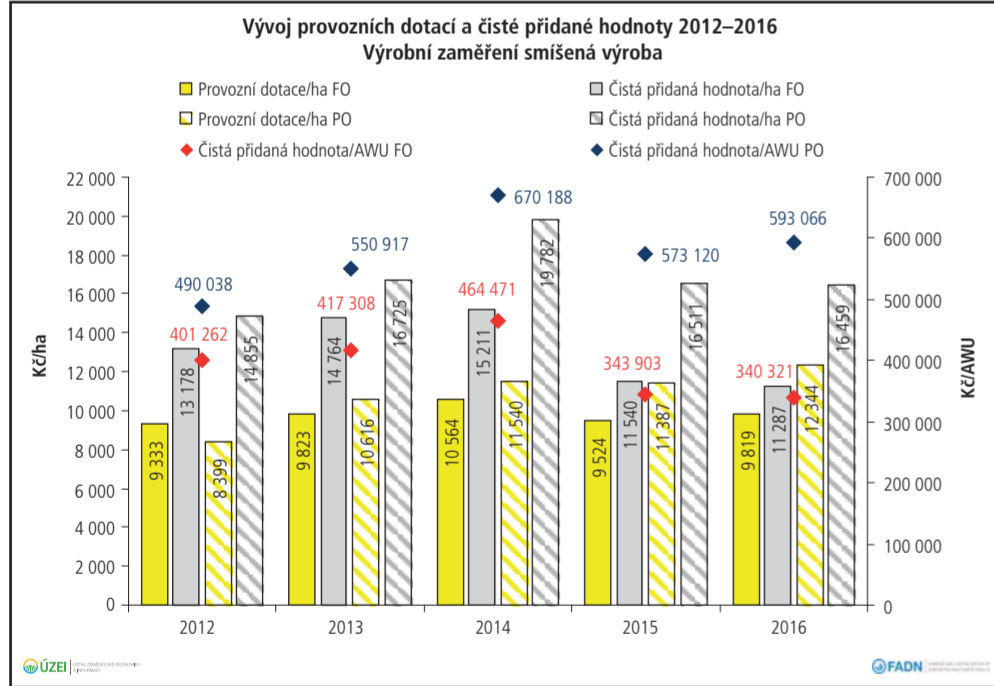
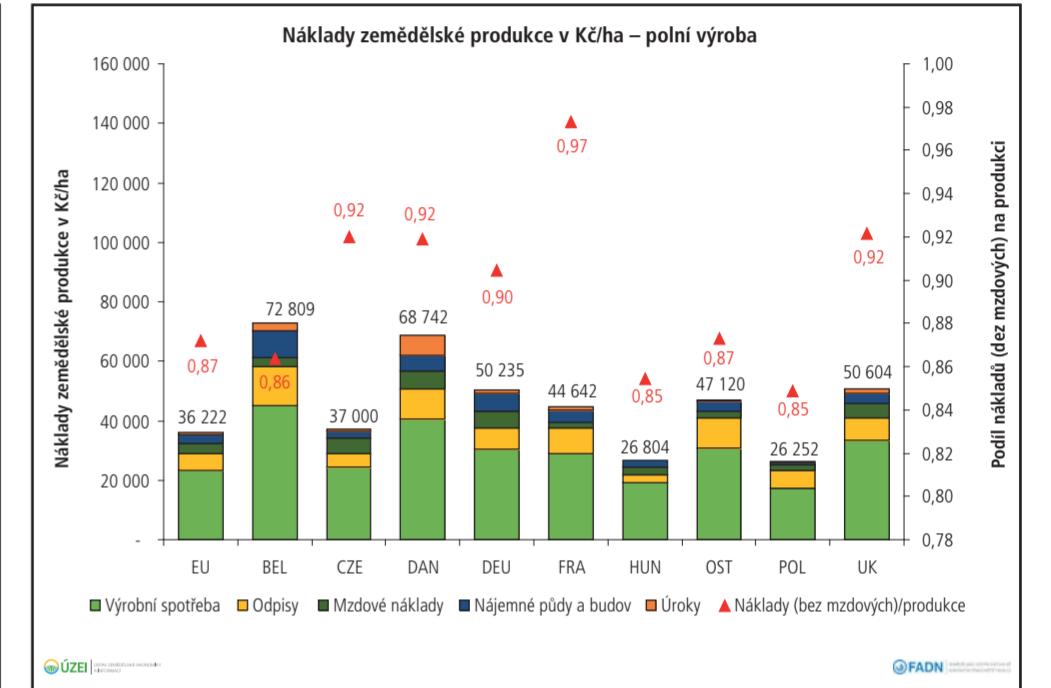
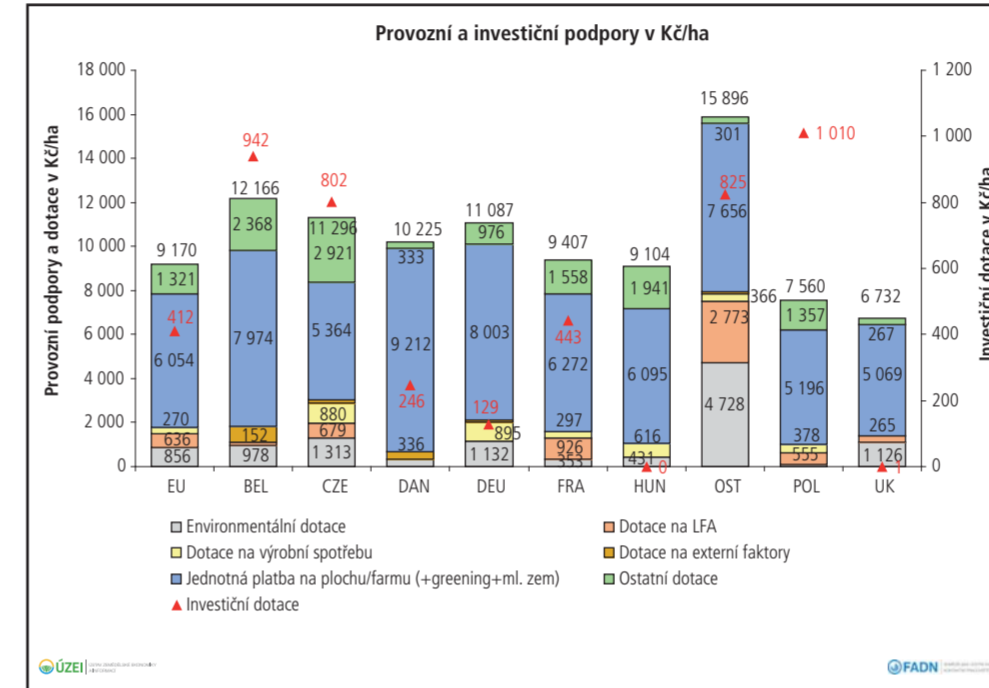
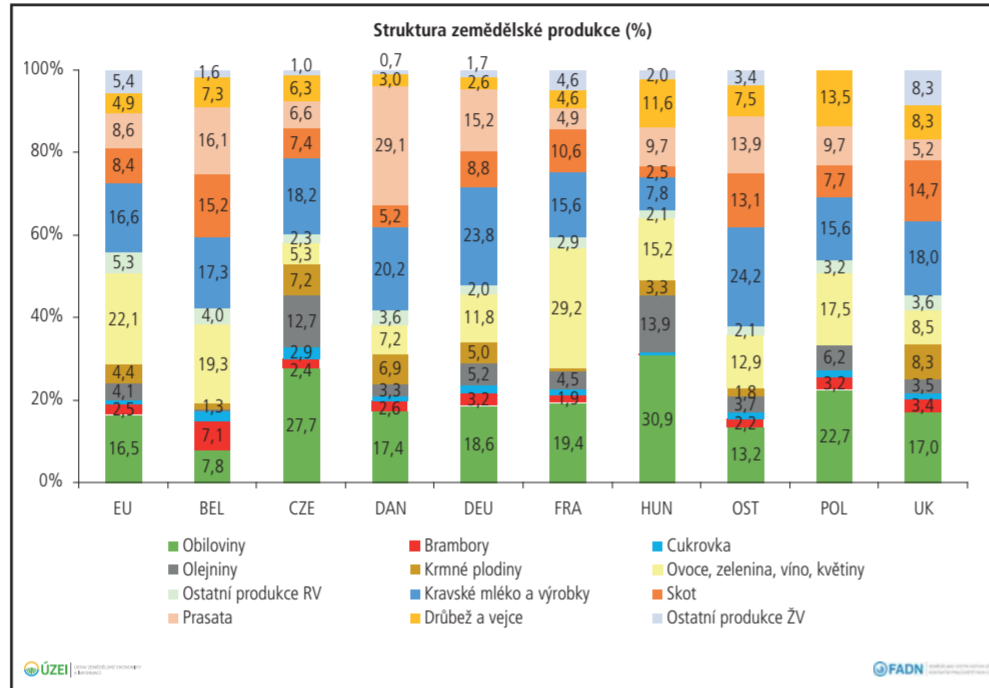
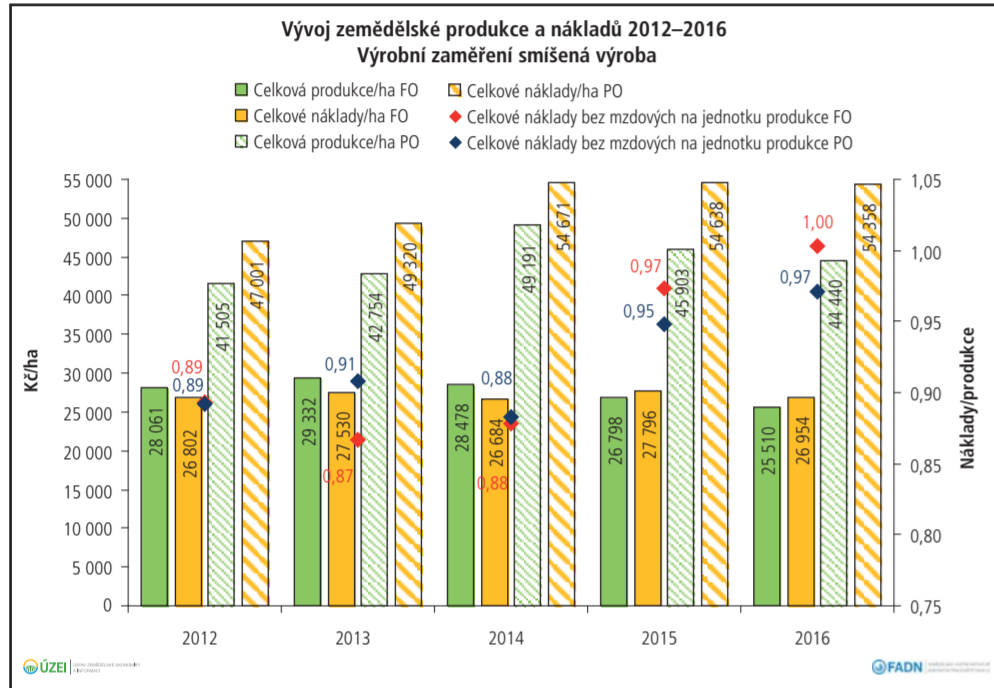
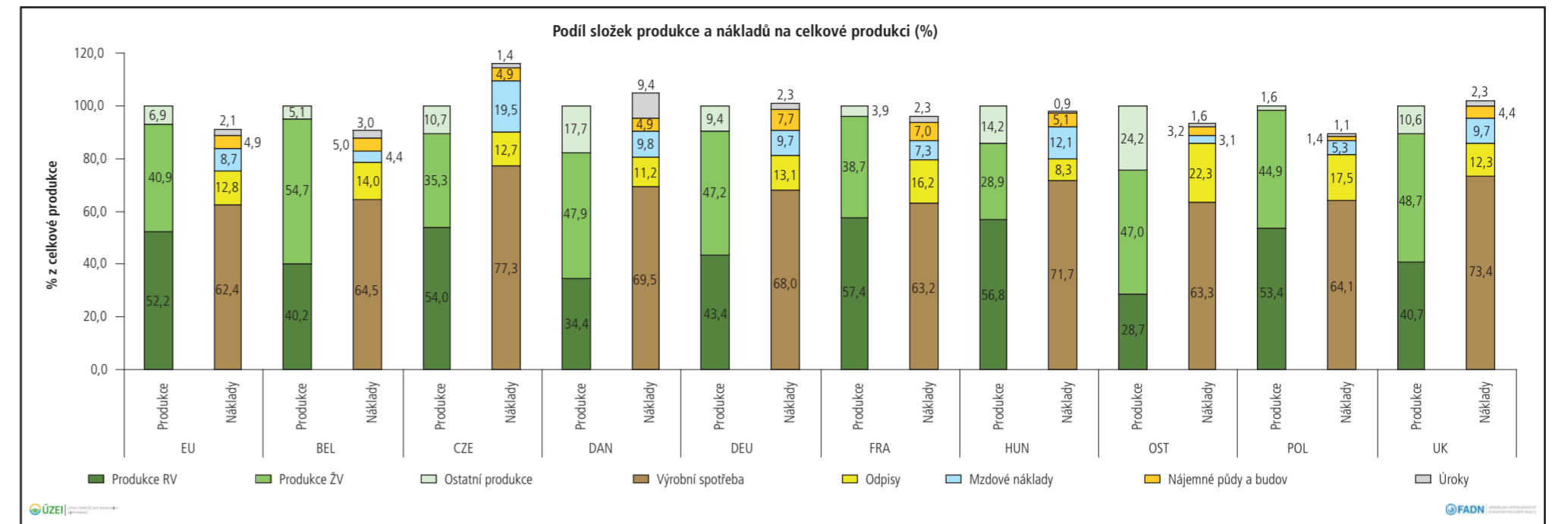
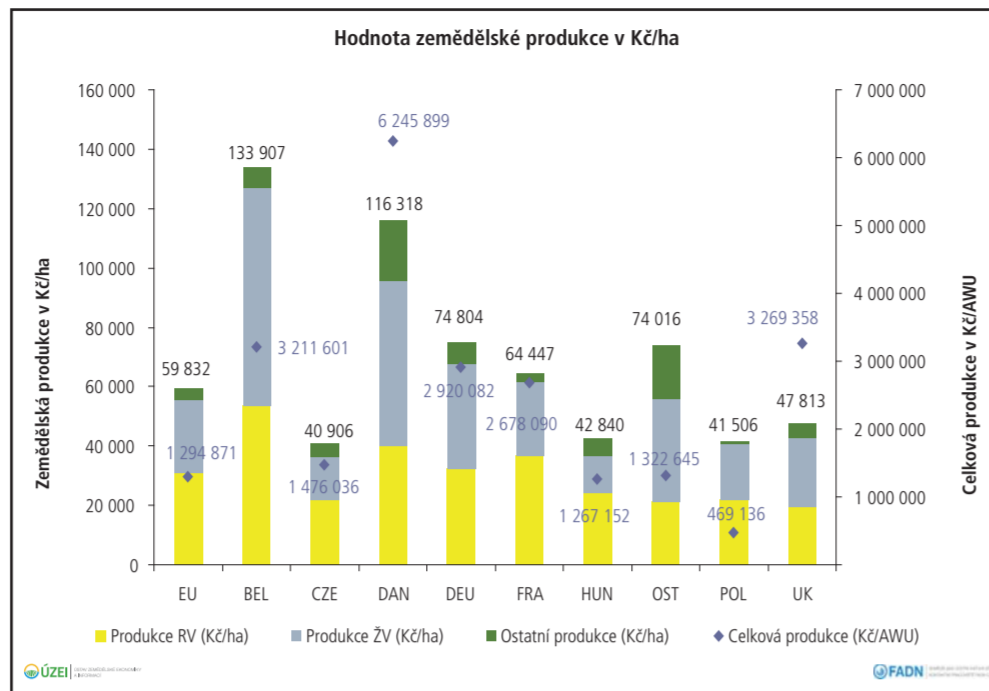
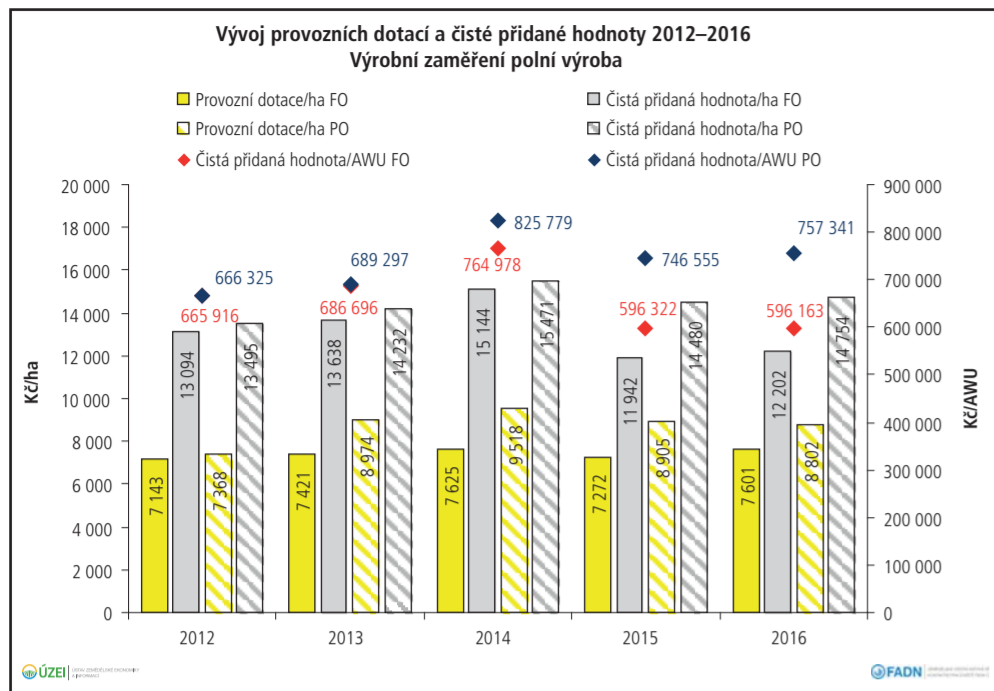

Za nejvýznamnější ukazatel ekonomické situace podniku považujeme hodnotu čisté přidané hodnoty (ČPH), kterou získáme z hodnoty produkce a všech provozních podpor (dotací), od níž odečteme všechny náklady včetně odpisů kromě nákladů faktorů práce (mzdové náklady), půdy (pachtovné a nájemné budov) a kapitálu (úroků z úvěrů). ČPH tak vyjadřuje zdroje na pokrytí nákladů těchto faktorů a případný zisk podniku. Z grafu je zřejmá závislost hodnoty tohoto ukazatele na poskytování provozních podporách, u kterých je patrná stagnace u FO a mírný růst u mléka a prasat.

(Pokračování na str. 42)

Ukazatel ČPH ve vyjádření na přepočtenou pracovní jednotku AWU je považován za hlavní indikátor ekonomické a zejména důchodové situace podniku. Z grafu reprezentujícího průměr podniků ČR všech typů je zřejmá relativně příznivá úroveň tohoto ukazatele u FO, avšak s negativním sestupným trendem, a podstatně vyšší úroveň tohoto ukazatele u PO s trendem růstu, což svědčí mimo jiné i o rostoucí produktivitě práce u těchto podniků.

Sít FADN může poskytovat mnohem detailnější pohled na ekonomiku zemědělských podniků a odhalovat disproporce v ekonomické efektivnosti zemědělských podniků. Nejpriznivější výsledky jednoznačně dosahují podniky specializované na RV bez nebo s malým podílem ZV. Sít FADN reprezentuje cca 5440 FO této specializace a cca 840 takto specializovaných PO.

Relativně příznivá úroveň nákladovosti, nízká pracovní náročnost a příznivé realizační ceny RV ve sledovaném období se projevují ve vysokých hodnotách ČPH/AWU u FO, ovšem s negativní tendencí, a komfortních hodnotách u PO, kde je patrný trend růstu hodnoty tohoto ukazatele a zvyšujícího se rozdílu tohoto ukazatele mezi FO a PO.

Zaměříme-li pozornost na výsledky druhého nejpočetnějšího výrobního zaměření, avšak vzhledem k rozhodujícímu podílu živočišné výroby nejvýznamnějšího výrobního zaměření na smíšenou výrobu RV a ZV, jež podniky ve FADN reprezentují cca 3240 FO a cca 830 PO, vidíme patrný rozdíl v ekonomické situaci oproti podnikům s RV i ve srovnání PO a FO.

Trend růstu nákladovosti na jednotku produkce je zřejmý u PO a markantně nepřiznivý u FO, u kterých při stagnujících podporách dochází k poklesu ČPH/ha a zejména hodnota tohoto ukazatele přepočtená na AWU poklesla v letech 2015 a 2016 na úroveň značně rizikové důchodové situace podniku. Vzhledem k tomu, že se jedná o průměrnou hodnotu za všechny FO této specializace, lze předpokládat a dat FADN doložit velmi složité a různorodé situace u velkého počtu FO tohoto zaměření.

U PO je tento ukazatel ČPH/AWU sice výrazně pod úrovní podniků RV, avšak téměř dosahuje vysokého průměru všech PO s tendencí růstu, podmíněného i růstem podpor, zejména podpor ZV a podpor na OZE, vzhledem k poměrně početnému zastoupení podniků tohoto výrobního zaměření s produkcí OZE.

Mezinárodní srovnání ekonomických výsledků zemědělských podniků v síti FADN

Prezentované výsledky vycházejí z aktuálně uvolňovaných výsledků FADN EK za rok 2015. Výsledky se týkají váženého průměru právnických a fyzických osob dohromady, přičemž výsledky ČR jsou podstatnou měrou ovlivněny údaji za PO, vzhledem k rozsahu produkce těchto podniků. Do srovnání byly vybrány zejména sousední země a některé další země s intenzivní zemědělskou produkcí. Údaje byly převzaty z databáze EU FADN a následně přepočteny oficiálním směnným kurzem pro 2015 ve výši 27,285 Kč/EUR.

Hodnota zemědělské produkce průměrného podniku ČR je pod úrovní průměru EU a výrazně nižší ve srovnání s některými státy západní Evropy, přičemž produktivita práce je lehce nad průměrem EU. Nižší úroveň úrovně výroby zejména ze struktury produkce s nižším podílem ZV, intenzivní RV a ostatní produkce.

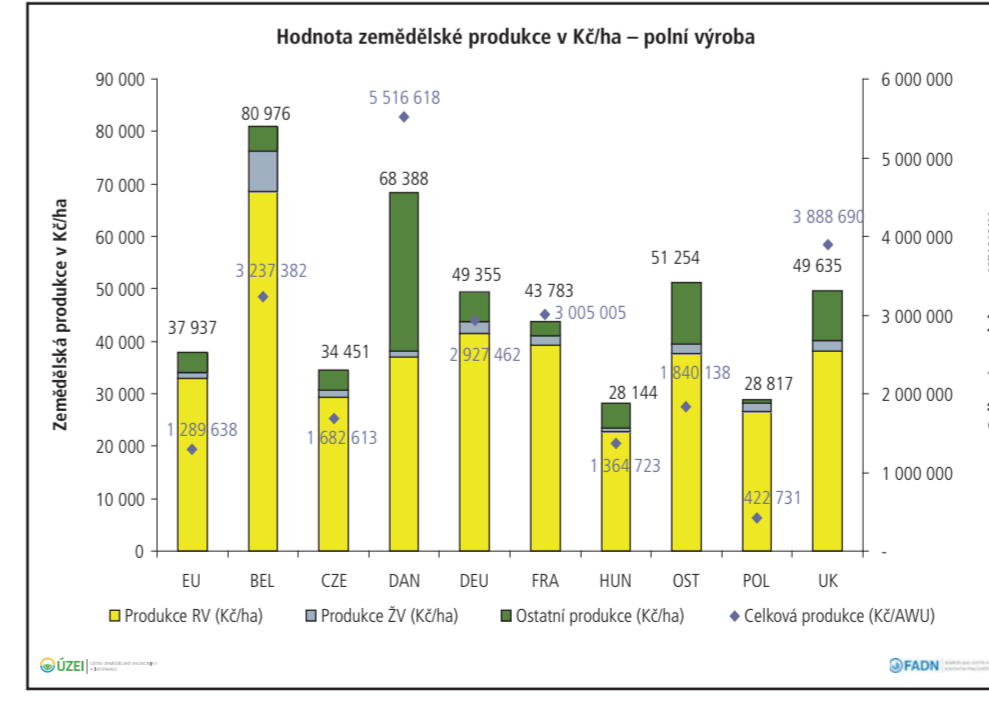
Náklady zemědělské produkce na 1 ha odpovídají nižší intenzitě výroby a jsou pod průměrem EU, avšak nákladovost na jednotku produkce dosahuje nejvyšší úrovně ze srovnávaných států.

Podrobnější pohled na strukturu a výši nákladů poskytuje graf, který vyjadřuje výši jednotlivých složek nákladů jako procento hodnoty produkce. Je zřejmé, že hlavní „viník“ vysoké nákladovosti je velmi vysoká úroveň výrobní spotřeby, tj. materiálů, služeb, energií atp. na jednotku produkce.

Úroveň provozních podpor na 1 ha je nad průměrem EU. ČPH/ha výrazně nižší oproti průměru EU a ve srovnání se státy s nejvyšší efektivností zemědělské výroby. Čistá přidaná hodnota na AWU je nad průměrem EU.

Obdobné srovnání poskytují následující grafy, které prezentují komparace ekonomických výsledků za dvě, z našeho pohledu hlavní výrobní zaměření, polní výrobu a smíšenou výrobu.

Vzhledem k tomu, že detailnější interpretace uvedených výsledků přesahuje rámec naší prezentace, pokusme se učinit souhrnný závěr. Úroveň ČPH/AWU pod průměrem nejúspěšnějších států s intenzivnější produkcí, ale nad průměrem EU, u smíšené výroby výrazně nad průměrem EU, dosahovaná za vysoké dotační podpory i z národních zdrojů, svědčí o životaschopnosti zemědělských podniků ČR, při možnosti zvýšit efektivnost výroby snížením nákladovosti výroby, zejména výrobní spotřeby. (Pokračování na str. 43)

Extrapolace hospodářského výsledku odvětví za rok 2016 a odhad 2017 na bázi FADN

Kontaktní pracoviště FADN CZ uplatňuje metodický postup, který umožňuje extrapolaci údajů FADN k absolutnímu vyjádření ekonomických výsledků zemědělství za celou Českou republiku. Nápočet je dosaženo tak, že se údaj každého podniku vynásobí tzv. váhovým faktorem, tj. počtem podniků, které jednotlivý podnik zastupuje ve skupině příslušného výrobního zaměření a ekonomické velikosti.

Na základě extrapolace výsledků šetření FADN za rok 2016 dosáhlo zemědělství v České republice v roce 2016 důchodu ze zemědělské činnosti v hodnotě 17,97 mld. Kč (prakticky se jedná o zisk PO a důchod FO, ze kterého je měla být uhrazena mzda za neplacenou práci).

Čistá přidaná hodnota v absolutním vyjádření byla na úrovni 74 mld. Kč. Tento výsledek hospodaření se odvíjí zejména od výše celkové produkce (143,5 mld. Kč), hodnoty celkových nákladů (167 mld. Kč) a provozních podpor (42,1 mld. Kč). Rostlinná produkce se podílí na celkové produkci 53,9 % a živočišná produkce 33,7 %. Zbývající část připadá na ostatní produkci. Největší část celkových nákladů připadá na výrobní spotřebu (66,3 %) a dále na externí faktory (23,6 %), mzdy, pachtovné a úroky.

S využitím výsledků šetření FADN za rok 2016 a vstupních informací o vývoji aktuálního produkčního roku byly počátkem října zpracovány první odhady hospodářských výsledků účetního roku 2017 na bázi FADN. Tyto výsledky budou s přibývajícím informacemi o sledovaném období upřesňovány.

Hodnoty celkové zemědělské produkce se budou podle prvních odhadů pohybovat na obdobné úrovni jako předchozí rok. Očekává se nárůst živočišné produkce o 11,2 % a pokles rostlinné produkce o 7,7 %. Nižší rostlinná produkce je ovlivněna především nižšími výnosy vzhledem k suchu, jarním mrazům a škůdcům (kukuřice na zrna). Růst živočišné výroby vychází zejména z růstu cen mléka (22 %) a vepřového masa (12 %).

Celkové náklady jsou pro rok 2017 odhadovány s 2% nárůstem, z toho 1,3% připadá na výrobní spotřebu. (Dokončení na str. 44)

Ekonomika výroby vepřového masa v mezinárodním srovnání

Ing. Miluše Abrahamová působí v ÚZEI od r. 1995, aktuálně (od r. 2014) zastává pozici náměstkyňe ředitelky pro úsek Věda a výzkum. Během svého profesního působení se účastnila řady odborných seminářů a konferencí. Podílela se na reportech pro Evropskou komisi (např. Ratinger T. a kol. Country report Support for farmers' cooperatives in the Czech Republic, 2012). Publikovala v recenzovaných časopisech (např. Maso, Náš chov: Abrahamová M., Boudný J., Trh s vepřovým masem v ČR a ekonomika výkrmu prasat; Abrahamová, M., Boudný, J.: Trh s hovčím masem v ČR a ekonomika výkrmu skotu) a v ostatním tisku (týdeník Zemědělec). Rovněž zpracovala kapitoly v odborné knize (Abrahamová, M., Produkce komodit v globalizovaném světě, In: Bořivoj Šarapatka a kolektiv, Agroekologie a východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření; Nagy, L., Abrahamová, M., Gálik, J., Competitiveness of the pig sector. In: Biró, S. Structural changes in agriculture since EU accession in Slovakia, The Czech Republic and Hungary). Dlouhodobě spolupracuje s nevládními organizacemi, v letech 2007–2016 působila jako členka ekonomické komise AK. Účastní se jako lektorka na projektech pro Institut vzdělávání v zemědělství při ZS, pravidelně spolupracuje s ČMSCH. V období 2007–2016 byla členkou monitorovacího výboru OP Rybářství.

M., Boudný, J.: Trh s hovčím masem v ČR a ekonomika výkrmu skotu) a v ostatním tisku (týdeník Zemědělec). Rovněž zpracovala kapitoly v odborné knize (Abrahamová, M., Produkce komodit v globalizovaném světě, In: Bořivoj Šarapatka a kolektiv, Agroekologie a východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření; Nagy, L., Abrahamová, M., Gálik, J., Competitiveness of the pig sector. In: Biró, S. Structural changes in agriculture since EU accession in Slovakia, The Czech Republic and Hungary). Dlouhodobě spolupracuje s nevládními organizacemi, v letech 2007–2016 působila jako členka ekonomické komise AK. Účastní se jako lektorka na projektech pro Institut vzdělávání v zemědělství při ZS, pravidelně spolupracuje s ČMSCH. V období 2007–2016 byla členkou monitorovacího výboru OP Rybářství.

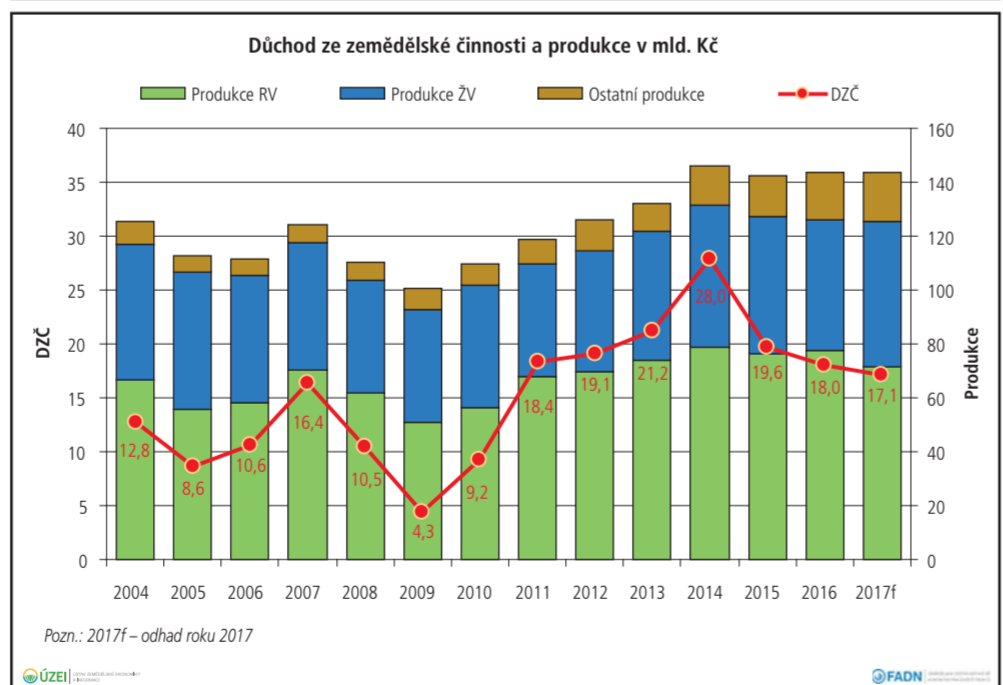
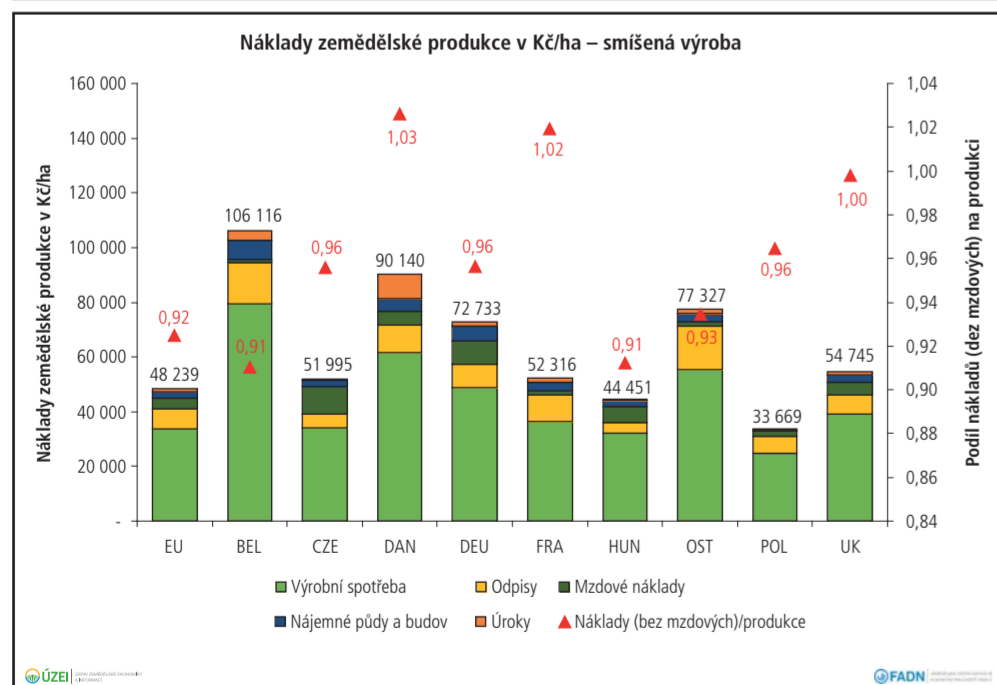
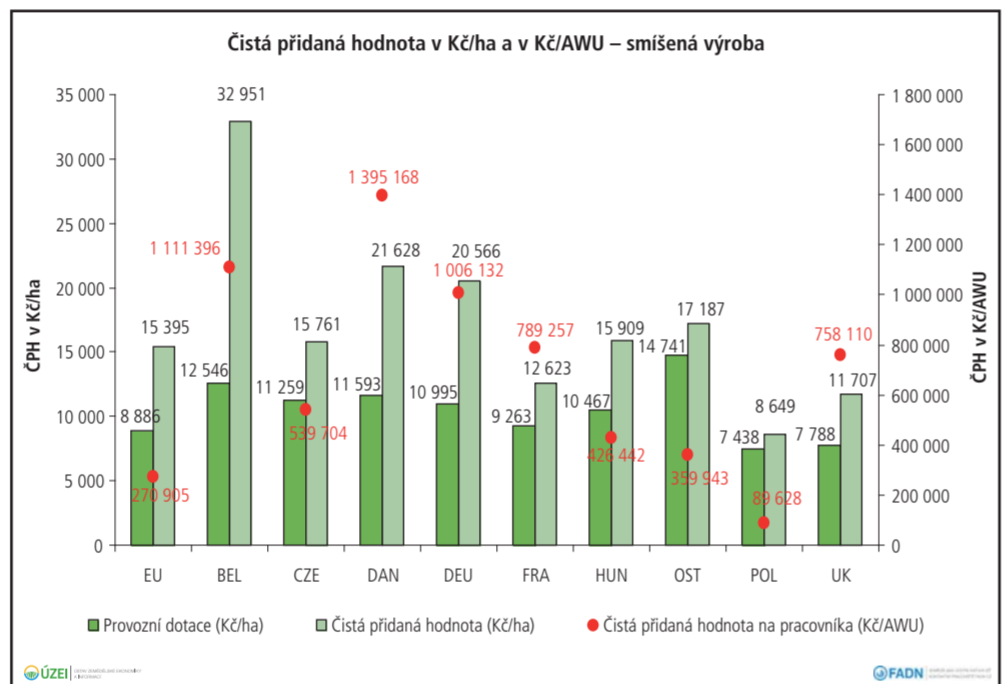
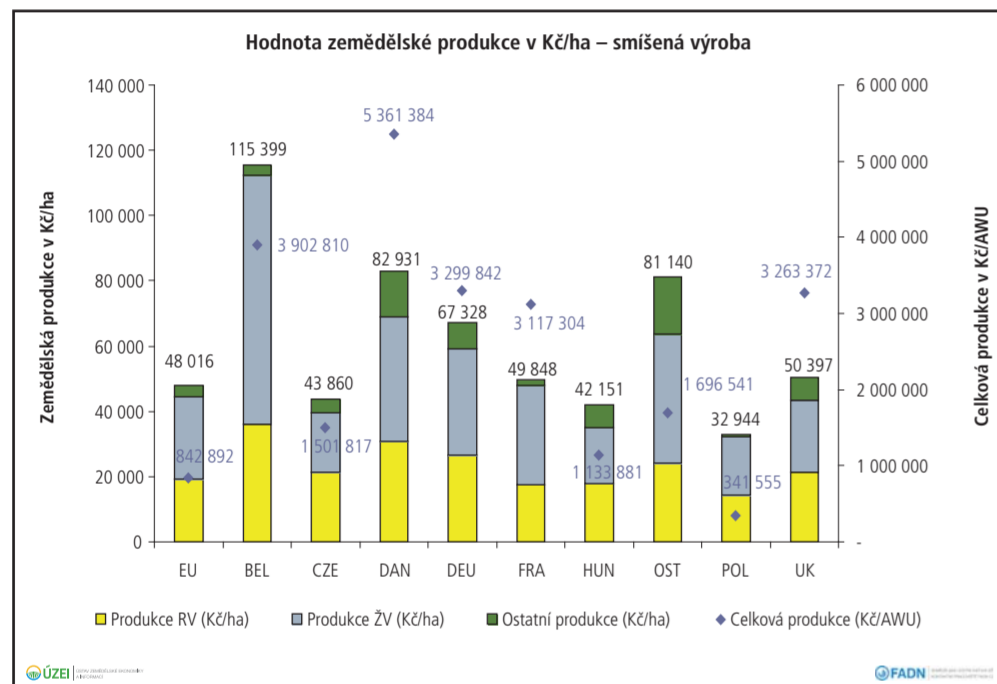
V České republice náleží chov prasat spojený s produkcí vepřového masa k odvětví živočišné výroby, které vykazuje v rámci země EU dlouhodobě nízkou konkurenceschopnost. Poměrně stabilní tuzemská spotřebitelská poptávka je stále v větší míře kryta dovozy vepřového masa, které již několik let převyšují produkci. Soběstačnost jen mírně převyšuje 50 %. Ačkoli se od roku 2013 výroba i počty chovaných prasat u nás stabilizovaly, ekonomika chovu prasat zůstala dlouhodobě ztrátová. Ani rok 2016 nebyl pro české chovatele prasat příliš příznivý, přestože došlo k mírnému navýšení produkce, mírně se zlepšilo saldo zahraničního obchodu a vzrostly ceny jatečných zvířat, rentabilita výroby vepřového masa byla opět ztrátová, obdobně jako ve většině zemí EU.

Vliv trhu EU

EU jako jeden z hlavních světových producentů a exportérů vepřového masa poměrně významně ovlivňuje globální trh s touto komoditou. Současně se však jakékoli změny odehrávající se v odvětví vepřového masa na společném trhu unie zpětně promítají do vnitřního trhu s vepřovým masem u nás. Převís nabídky nad poptávkou vepřového masa v unii, který se odrazil v poklesu cen, negativně ovlivňoval od konce roku 2014 až do první poloviny roku 2016 ekonomiku chovu prasat ve všech členských zemích, tedy i v ČR. To se následně projevilo redukcí stavů prasat i prasníc, mírným růstem celkové výroby, poklesem porážek a pokračujícím růstem dovozu masa. Stejně jako ve většině členských zemí EU se také v ČR začaly ceny jatečných prasat výrazněji zvyšovat až ve druhé polovině roku 2016, což se odrazilo ve zlepšující se ekonomice výroby vepřového masa, přesto však zůstala, obdobně jako ve většině zemí EU, v červených číslech.

Stavy prasat a struktura podniků s chovem prasat

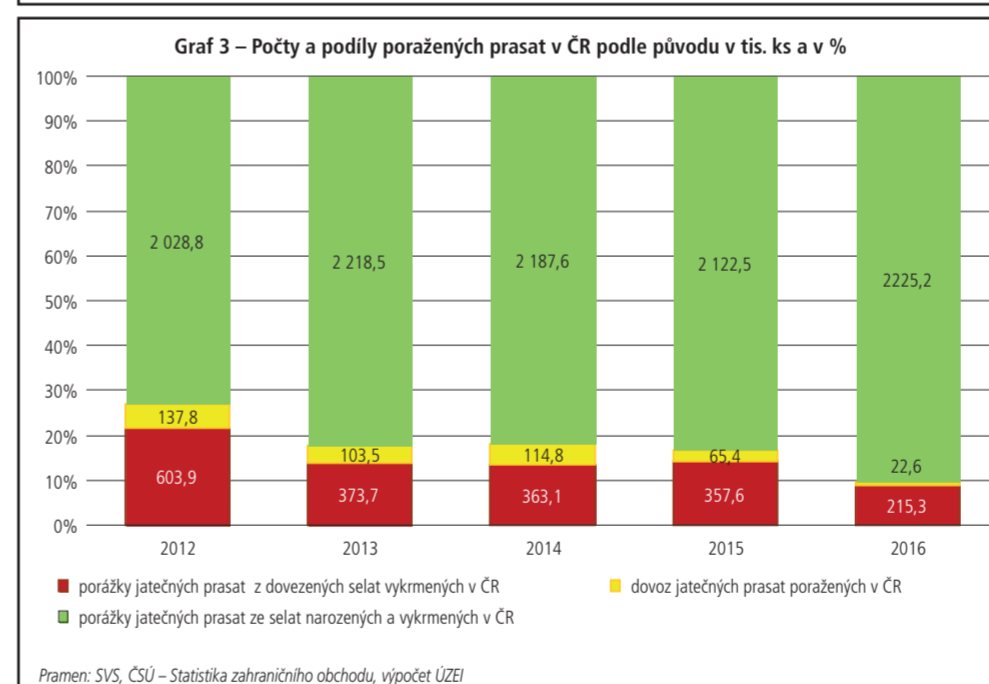
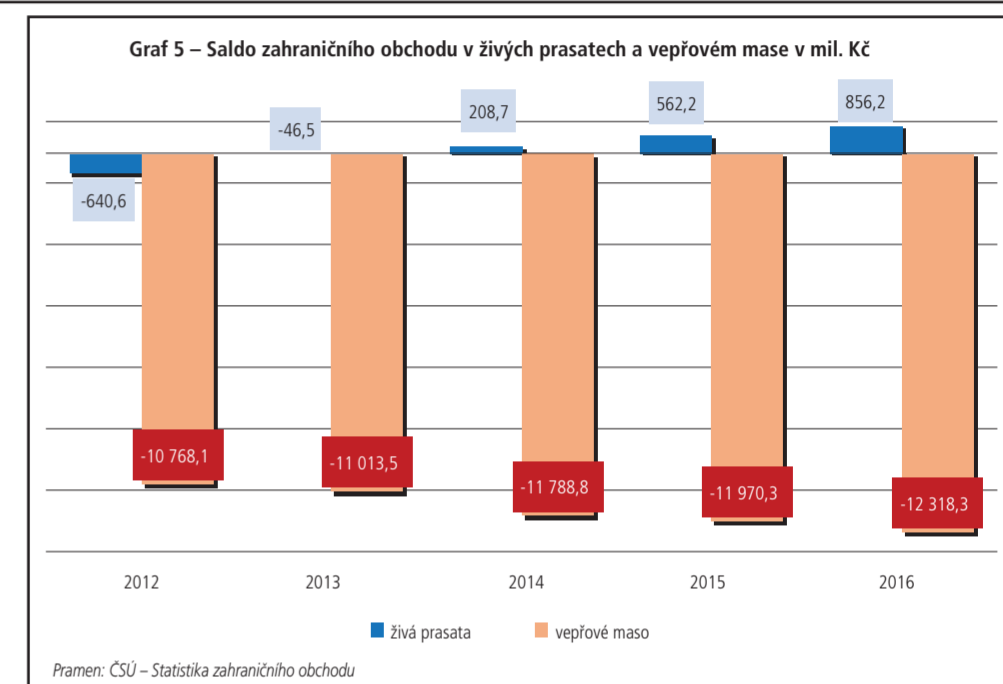
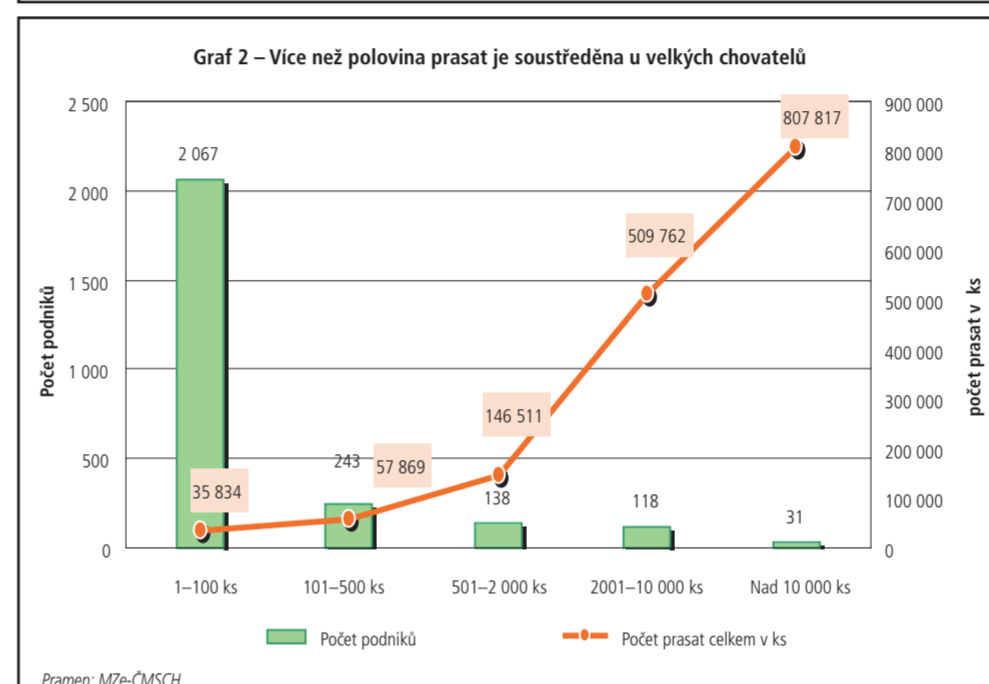
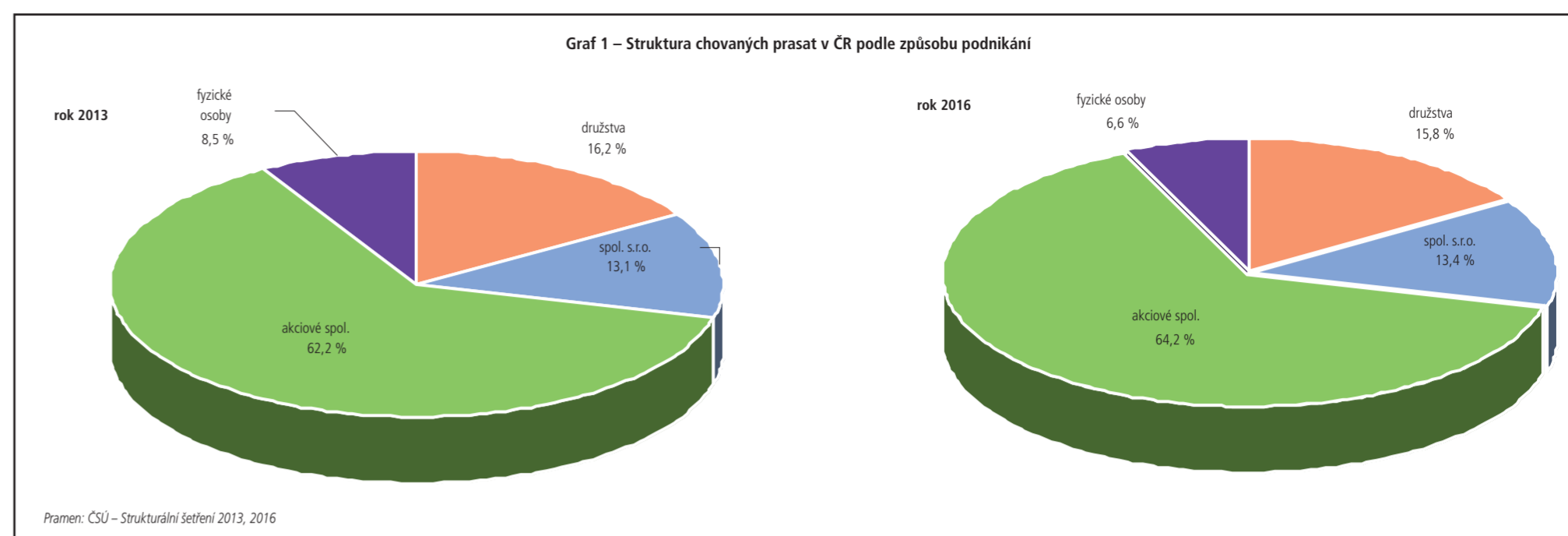
Stavy prasat celkem se v České republice v letech 2012 až 2016 stabilizovaly a v průměru těchto let se přibližovaly hranici 1,6 mil. kusů. V meziročním srovnání se pak v roce 2016 podle Soupisu hospodářských zvířat k 1. 4. stavy prasat zvýšily o 3,2 % (tj. o 50,3 tis. kusů) na 1,6 mil. kusů. K jejich nárůstu došlo především v dvou kategoriích, a to u selat a prasat na výkrm (o 10,1 %, resp. 5,3 %). Hůře však na tom byly chovy prasníc, kde, obdobně jako v některých dalších zemích EU (např. v Německu, Polsku, Belgii), docházelo k jejich úbytku již několik let po sobě. Od roku 2012 do roku 2016 se stavy prasníc v ČR snížily o 3,2 %, tj. o 3,1 tis. kusů. V meziročním srovnání se v roce 2016 stavy prasníc mírně zvýšily, a to o 0,8 % na 97,1 tis. kusů, zatímco počet chovaných prasníček a kančí klesl (o 7,7 %, resp. o 10,5 %).

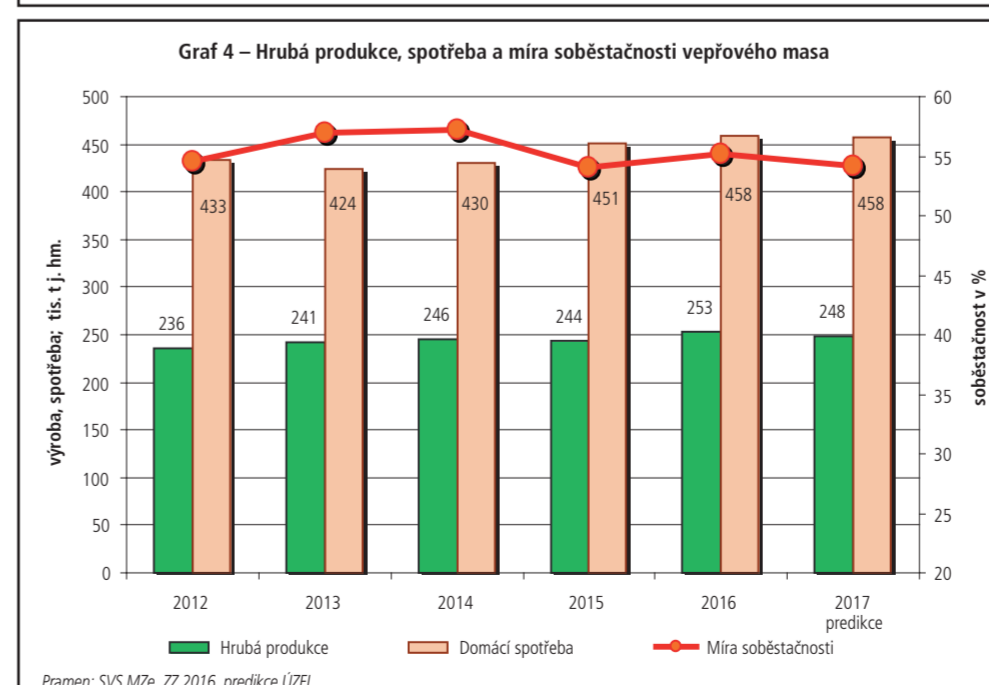
(Dokončení ze str. 43)
Provozní dotace v roce 2016 zahrnovaly dočasné mimořádné podpory, které v roce 2017 nebyly vyplaceny (sucho, dojnice a prasnice), proto se v roce 2017 předpokládá nižší celková hodnota provozních dotací (dle metodiky FADN) o 2,6 % na úrovni cca 41 mlrd. Kč. Ukazatel DZC je podle metodiky FADN kalkulován včetně investičních dotací. V roce 2016 byla, vzhledem k novému programovému období, vyplacena malá část prostředků určených na investice v zemědělství. V roce 2017 se předpokládá čerpání ve výši 2,8 mlrd. Kč. Hodnoty hrubé přidané hodnoty a čisté přidané hodnoty se v roce 2017 snížily o 2,3 %, resp. 2,9 %. Po odečtení externích nákladů, kde významněji vzrostly náklady na pachtovné a mzdy, a přičtení investičních dotací je odhadován výsledný meziroční pokles důchodu ze zemědělské činnosti o 5 % na úrovni cca 16,9 mlrd. Kč. Graf zobrazuje vývoj produkce a důchodu ze zemědělské činnosti v období od roku 2004 do roku 2016 a odhad výsledku za rok 2017.

Závěr
Šetření FADN představuje významný relevantní zdroj harmonizovaných a porovnatelných dat o hospodaření a ekonomických výsledcích zemědělských podniků zpracovaných jednotnou metodikou napříč všemi členskými státy EU. Využití databáze FADN umožňuje mnoho pohledů na mikroekonomické výsledky zemědělských podniků. Kontaktní pracoviště FADN v ÚZEI systematicky rozvíjí další možnosti a nástroje pro přístup zemědělské odborné veřejnosti i pro manažery zemědělských podniků k těmto údajům a výsledkům jejich zpracování. Jedním z významných úkolů pracoviště FADN je správa veřejné databáze, která umožňuje bezplatný přístup k výsledkům zemědělské účetní datové sítě široké zemědělské veřejnosti. Databáze FADN je členěna na moduly přizpůsobené pro využití širokému spektru uživatelů a umožňuje generování předem nastavených, či individuálně vytvořených datových výstupů v delší časové řadě. Pro respondenty zapojené do šetření FADN představuje tato databáze cenný zdroj informací využitelných pro efektivní řízení zemědělského podniku. Více informací o zemědělské účetní síti FADN, včetně instrukcí pro vstup do veřejné databáze, naleznete na webových stránkách www.fadn.cz

Ing. Josef Hanibal, Ing. Eduard Slížka, Mgr. Tomáš Vintř, Ing. Zuzana Hloušková

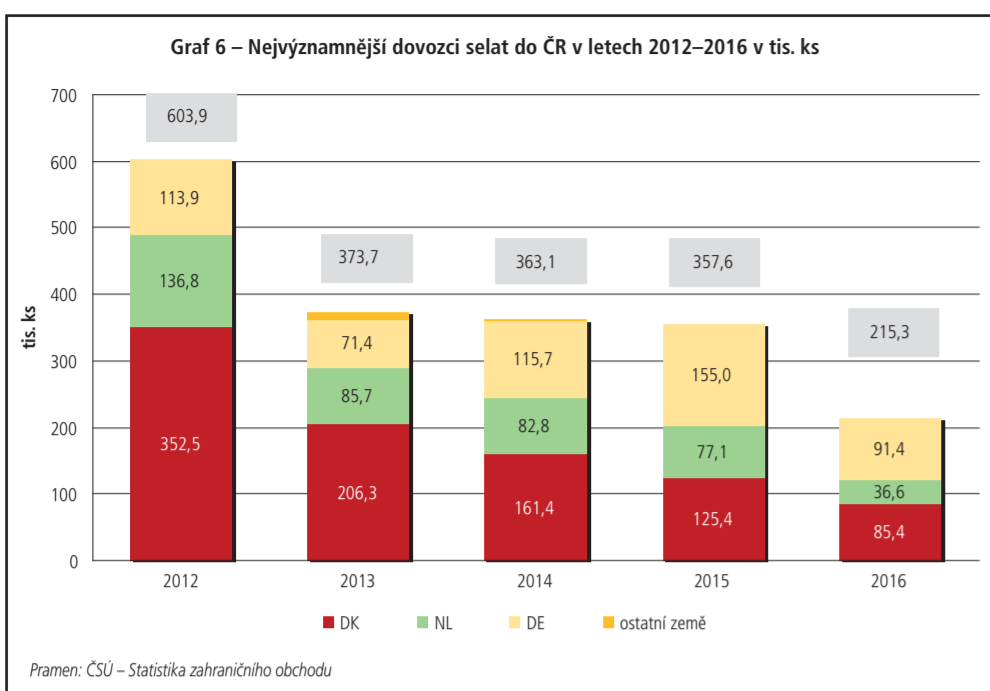

V rámci územního rozložení je v ČR téměř 60 % chovů prasat dlouhodobě koncentrováno v čtyřech krajích: Středočeském, Vysočinském, Pardubickém a Jihomoravském, naopak nejméně prasat bylo chováno v krajích Karlovarském, Libereckém a Moravskoslezském. V roce 2017 došlo k obratu a stavy prasat celkem k 1. 4. se v ČR meziročně snížily o 119 tis. kusů, tj. o 7,4 % a obdobný trend byl zaznamenán také u chovaných prasníc, kde došlo k poklesu o 6 tis. kusů (tj. o 6,2 %). To je vůbec nejnižší počet chovaných prasníc, který kdy byl u nás zaznamenán. Většina populace prasat v ČR je chována především v obchodních společnostech (akciové společnosti, společnosti s r. o.) a dále ve družstvech. Jen nízký podíl z celkového počtu zvířat je soustředěn u fyzických osob, kde se jedná především o menší chovy. Od roku 2013 do roku 2016 se dle Strukturálního šetření ČSÚ tento vývoj příliš nezměnil, pouze mírně vzrostl počet chovaných prasat v obchodních společnostech především na úkor malých chovatelů (fyzických osob), ale částečně také družstev. Z pohledu velikosti chovů a koncentrace prasat v nich je většina produkce vepřového masa v ČR soustředěna převážně ve velkých podnicích a tento trend stále roste. V ČR bylo podle údajů MZe-ČMSCH ke konci roku 2016 na našem území evidováno celkem 2597 podniků zabývajících se chovem prasat s průměrným počtem 600 zvířat na podnik. Meziročně se počet chovatelů prasat mírně snížil (o necelé 1,0 %). Téměř 85 % zvířat bylo soustředěno ve 149 podnicích s chovy nad 2 tis. kusů prasat. Počet těchto velkých podniků u nás se stále mírně klesá, naproti tomu soustřeďují stále větší počet chovaných prasat. V roce 2008 bylo koncentrováno v těchto subjektech 76 % prasat z celkového počtu v ČR, zatímco v roce 2013 to bylo již 82 %. Obdobně se také zvyšuje koncentrace prasat v podnicích v jiných evropských zemích. Např. v Německu bylo v roce 2013 evidováno celkem 28 tis. chovatelů prasat s průměrným počtem zvířat v podniku 985 kusů, do roku 2016 klesl počet chovatelů v zemi na 25 tis. a průměrný počet zvířat v podniku se zvýšil na 1108 kusů. Hlavním důvodem v této zemi je rušení chovů především u malých producentů. Chovatelů prasníc bylo v ČR v roce 2016 evidováno 1672 s průměrným počtem zvířat v podniku 58 kusů. Počet chovatelů meziročně klesl o 43. Největší podíl prasníc (tj. 57 %) je chován v podnicích s počtem zvířat v rozmezí 501 kusů do 5000 kusů. Hlavním důvodem pokračující redukce počtu chovaných prasníc byla především zhoršená rentabilita produkce selat. Právě odchov selat je z ekonomického hlediska v tomto sektoru nejnáročnější fází výroby a na výkvyv cen vstupů a výstupů reaguje nejcitlivěji. Pokles průměrných stavů základního stáda prasníc v důsledku dlouhodobě nepříznivé ekonomiky odvětví se díky stále se zlepšujícím reprodukčním ukazatelům neprojevilo v úbytku narozěných a odchovaných selat. V roce 2016 bylo v ČR narozeno celkem 3,2 mil. selat, což představovalo v porovnání s předchozím rokem více o 2,9 %, (o 89 tis. kusů) a obdobně došlo rovněž ke zvýšení počtu odchovaných selat celkem o 2,4 %, (tj. o 66,2 tis. kusů) na 2,8 mil. kusů.

Výroba, spotřeba a míra soběstačnosti
Produkce vepřového masa je v ČR ovlivněna nejen negativním vývojem ekonomiky chovu prasat, ale také dynamicky se zvyšujícími dovozy, což se zpětně odrazilo v poklesu stavů prasat. Hrubá produkce vepřového masa (tj. výroba v zemědělských podnicích včetně exportu a samozásobení) po dlouholetém snižování od roku 2012 pozvolna rosla. Výjimkou byl rok 2015, kdy propad cen jatečných prasat v důsledku nepříznivé vývoje v tomto odvětví provázeného poklesem cen na evropském trhu negativně ovlivnil její úroveň a došlo k jejímu meziročnímu snížení, zatímco ve většině členských zemí EU byl trend zcela opačný a produkce rostla. V roce 2016 v ČR hrubá produkce vepřového masa meziročně stoupla o 3,8 % na 253,1 tis. t. hm. (321,6 tis. t. hm.). Porážky jatečných prasat v ČR však dlouhodobě klesají. Hlavním důvodem je úbytek stavů prasat, ale i jejich export do zahraničí. Podle údajů Státní veterinární správy bylo u nás v roce 2016 poraženo celkem 2,46 mil. prasat, což bylo o 3,2 % (tj. o 82 tis. kusů) méně než v roce 2015 a o 11,1 % méně než v roce 2012. Podíl jatečných prasat tuzemského původu na celkových porážkách od roku 2012 do roku 2016 výrazně vzrostl ze 73 % na 90 %, naopak klesl podíl poražených prasat od selat dovezených a vykrměných v ČR ze 22 % na 9 %. Pro srovnání, v Německu bylo z celkového počtu poražených prasat v roce 2016 téměř 20 % původem z jiné členské země, nejčastěji z Dánska a Nizozemska. (Pokračování na str. 46)

S klesajícím počtem poražených prasat zároveň roste jejich jatečná hmotnost. Ta podle ČSÚ dosáhla v roce 2016 v průměru 119,0 kg/ž. hm. (tj. v jat. hmotnosti 90,8 kg), což bylo o 1,1 % více než v roce 2015 a o 5,7 % více než v roce 2014.

Masný zpracovatelský průmysl vyrobil v roce 2016 celkem 220,3 tis. t.j. hm. vepřového masa, což bylo ve srovnání s rokem 2015 méně o 3,3 % (tj. o 7,4 tis. t.j. hm.). Na celkové produkci vepřového masa EU se Česká republika podílí v posledních pěti letech zhruba 1 %, v rámci nových členských zemí to je necelých 7 %.

Česká republika se řadí k zemím, kde má obliba vepřového masa svou dlouholetou tradici a spotřeba si udržuje v rámci všech druhů masa trvale první místo. Z těchto důvodů je jeho celková konzumace v naší zemi dlouhodobě značně vyrovnaná. V letech 2015 a 2016 díky poměrně nízkým cenám vepřového masa zaznamenala spotřeba nárůst. Na obyvatele v roce 2015 dosáhla 42,9 kg/rok, podle odhadu ÚŽEI se v roce 2016 zvýšila o 1,6 % na 43,6 kg/rok. Tento objem zhruba odpovídá průměrné spotřebě EU, naproti tomu je skoro o 4 kg vyšší než např. v Maďarsku a o 9 kg nižší než v Německu nebo Rakousku.

ČR není ve výrobě vepřového masa dlouhodobě soběstačná a tento ukazatel se od vstupu do EU stále zhoršoval. Po určité stabilizaci v roce 2014 a mírném poklesu v roce 2015 se míra soběstačnosti v roce 2016 mírně zlepšila o 1,1 p. b. na 55,2 %.

Spotřeba vepřového masa na obyvatele v roce 2015 dosáhla 42,9 kg/rok, podle odhadu ÚŽEI se v roce 2016 zvýšila o 1,6 % na 43,6 kg/rok. Ve srovnání s jinými zeměmi EU je vyšší než např. v Nizozemsku, Belgii a Itálii, kde se pohybuje v rozmezí 35–38 kg/obyv./rok. Naproti tomu je ale nižší než v Německu, Rakousku i Polsku, kde mírně převyšuje 51 kg/obyv./rok. V letošním roce však očekáváme mírné zhoršení míry soběstačnosti v důsledku nižší výroby, zatímco odhadovaná spotřeba by i přes nárůst cen neměla klesat.

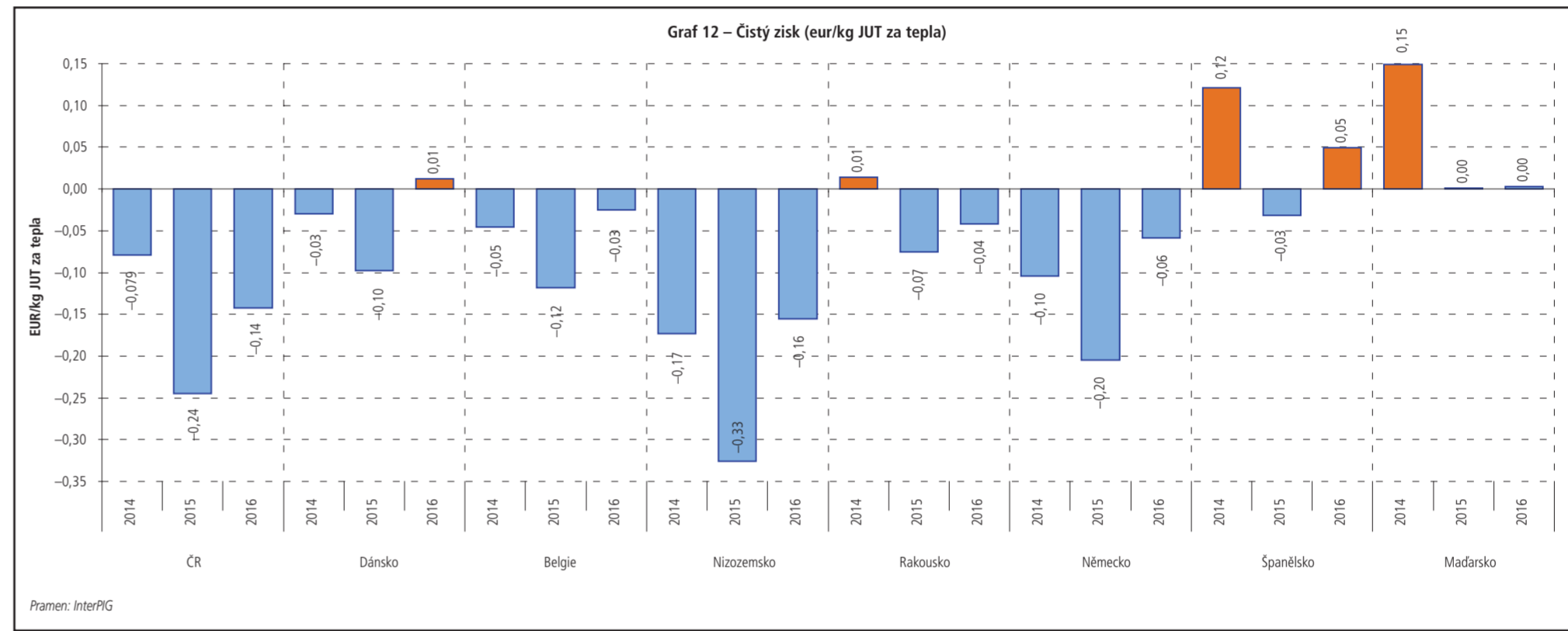
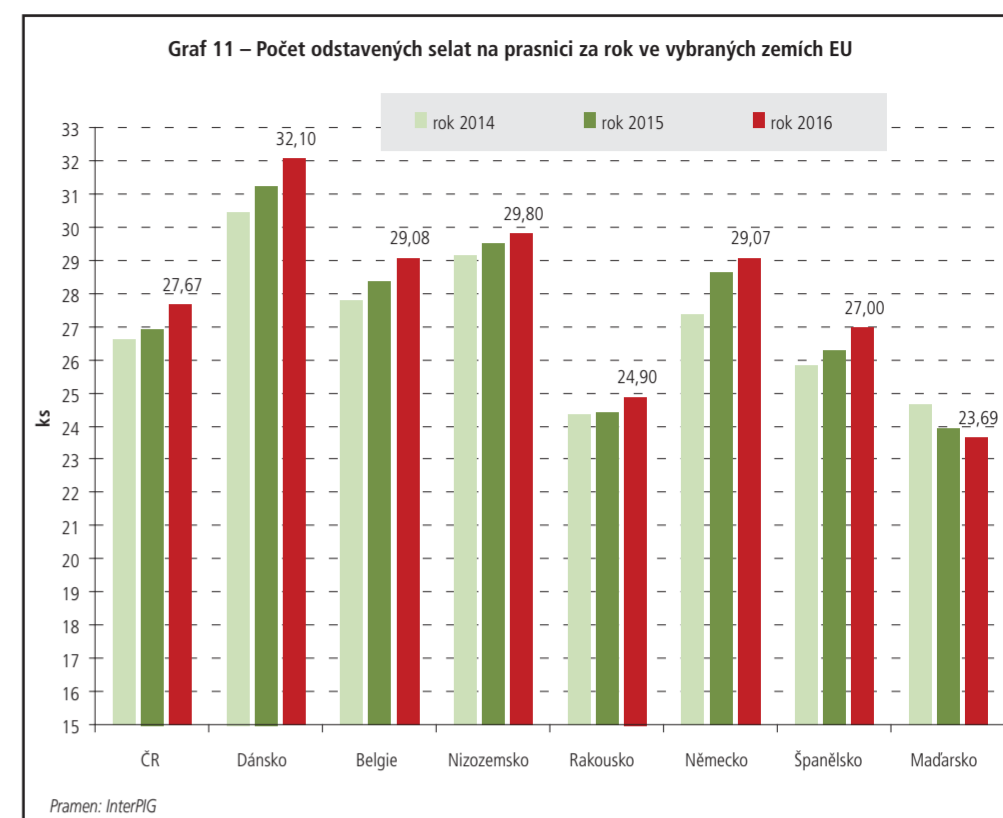
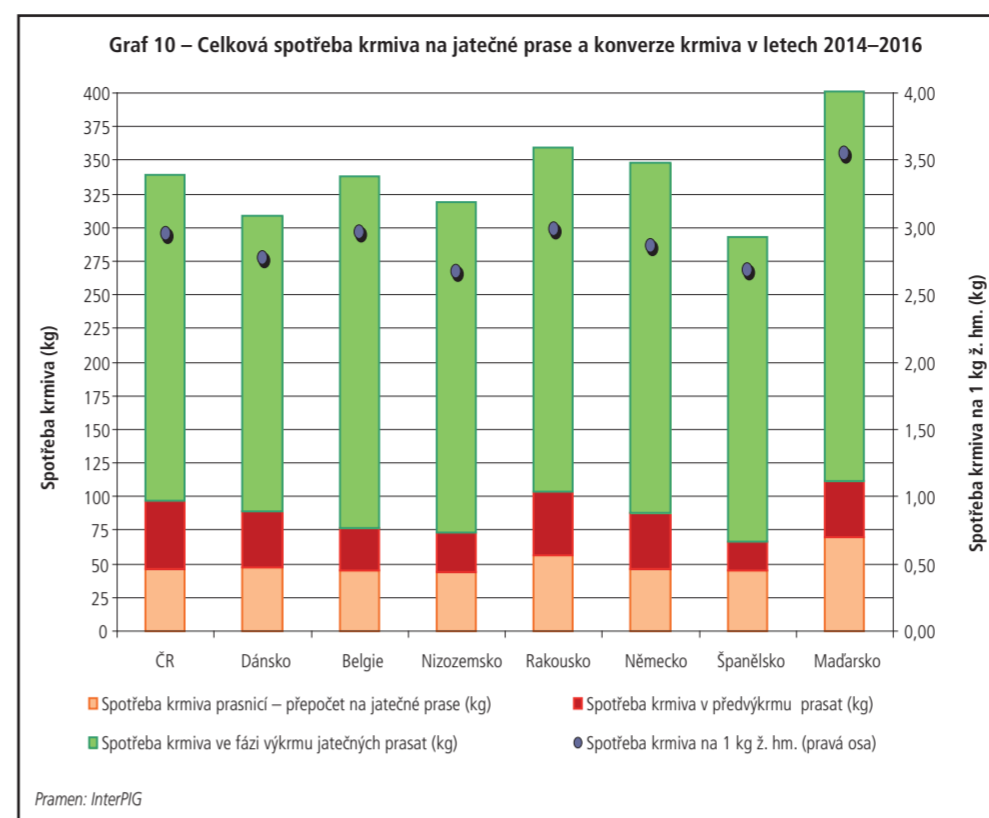
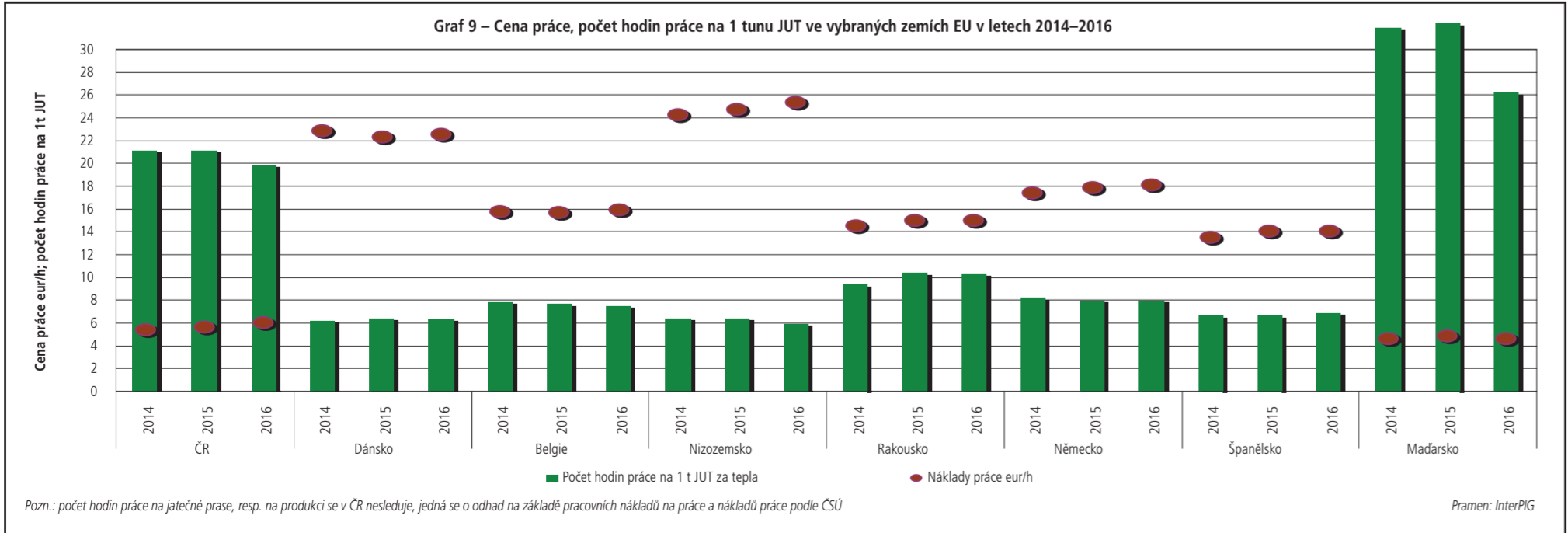
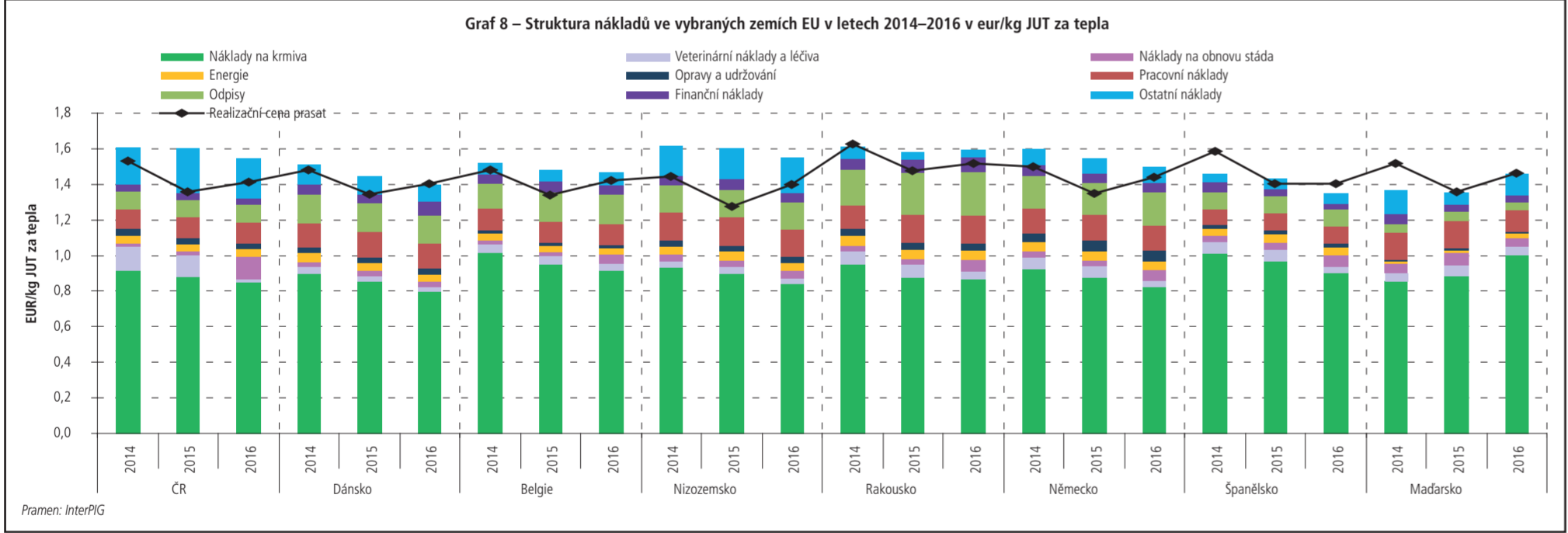
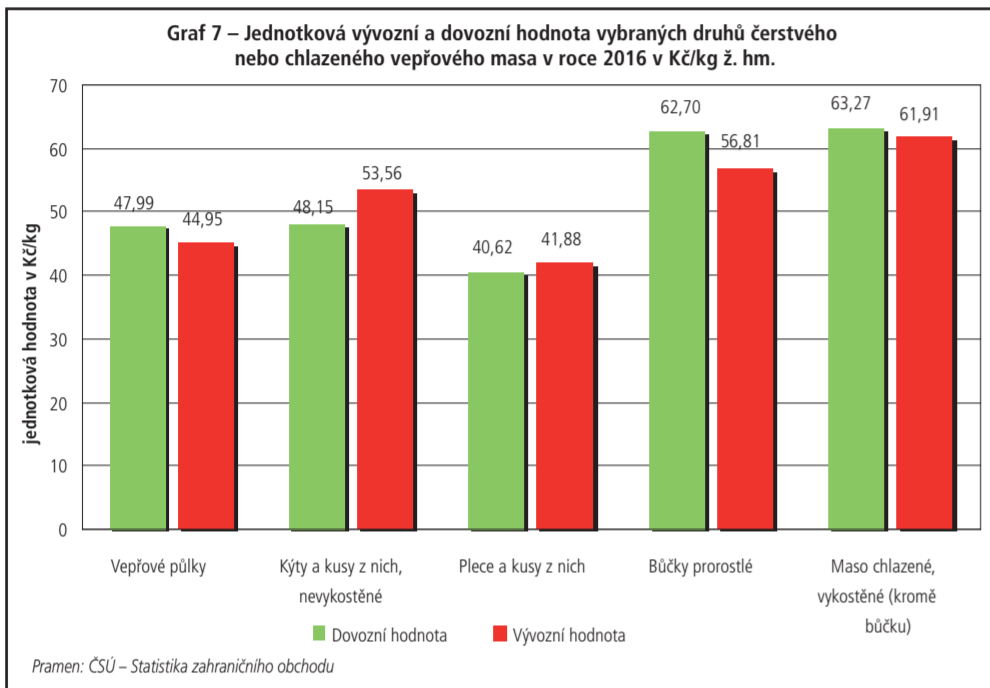
Zahraněční obchod
Pro odvětví vepřového masa v ČR je charakteristická velmi nízká konkurenceschopnost, která se dlouhodobě promítá do pasivní bilance zahraničního obchodu. Celkové saldo zahrnující obchod s vepřovým masem včetně živých prasat je v rámci zemědělských komodit nejnižší. V roce 2016 sice došlo meziročně k jeho mírnému zlepšení o 9,1 tis. t.j. hm. a o 43,4 mil. Kč díky rostoucímu vývozu, přesto vykázalo výrazně zápornou hodnotu ve finančním vyjádření (11,4 mld. Kč). Hlavní podíl na tomto vývoji má již několik let po sobě prohlubující se záporná bilance zahraničního obchodu právě s vepřovým masem. V roce 2016 se sice meziročně zhoršila, ale pouze ve finančním vyjádření (o 266,9 mil. Kč), zatímco v objemovém vyjádření došlo ke zlepšení (o 1,9 tis. t).

Bilance obchodu se živými prasaty byla naproti tomu v roce 2016 již třetím rokem po sobě aktivní. Proti roku 2015 došlo k jejímu zlepšení v objemovém i finančním vyjádření na 32,1 tis. t.j. hm. a 856 mil. Kč.

V roce 2016 bylo dovezeno celkem 241 tis. kusů živých prasat za 446,4 mil. Kč, když meziročně klesl jejich import o 36,5 %, tj. o 158 tis. kusů. Hlavním důvodem byl především výrazně nižší nákup listů (o 142,3 tis. kusů), ale i jatečných prasat z zahraničí (o 41 tis. kusů). Živá prasata pocházela především z členských zemí EU. Největší podíl (84,0 %) z importu představovala selata, která byla původem ze tří členských zemí (Německo, Dánsko a Nizozemsko). Zatímco do roku 2014 bylo jejich nejvýznamnějším dodavatelem Dánsko, od roku 2015 je to již Německo. Další kategorií prasat, která se v roce 2016 významněji podílela na importu do ČR, byla jatečná zvířata, která pocházela především z Německa a dále z Polska. Ostatní prasata (čistokrevná, chovná aj.) byla dovezena zejména z Dánska a na dovozů se podílela 3,2 %.

V roce 2016 vzrostl meziročně dovoz vepřového masa do ČR pouze nepatrně (o 0,5 %) na 262,8 tis. t. v celkové hodnotě 14,2 mld. Kč. Nejvýznamnějším dodavatelem bylo tradičně Německo, odkud pocházelo 89 tis. t vepřového masa téměř za 5 mld. Kč. Objem dovezeného masa z Německa se však od roku 2013 snižuje na úkor rostoucího dovozu ze Španělska. Tato jižní země nyní pro ČR představuje druhého nejvýznamnějšího dodavatele s podílem na importu vepřového masa 19,2 % (tj. 51 tis. t za 2,3 mld. Kč).

Obdobně jako v roce 2015 se v roce 2016 na dovozů významněji podílely ještě další tři členské země, a to Polsko, Belgie a Rakousko. (Dokončení na str. 47)

Jednotková hodnota (Kč/kg) dováženého vepřového masa v roce 2016 byla v průměru o 3,80 Kč/kg vyšší než hodnota vyvezeného. U jednotlivých dílů vepřového masa většinou jednotková hodnota dovozu převyšovala hodnotu vývozu, výjimku tvořily plece a kusy z nich a kýty a kusy z nich, které byly dováženy v porovnání s vývozem levněji o 5,41 Kč/kg, resp. 1,26 Kč/kg.

Ekonomika chovu prasat v porovnání zemí EU
Data k mezinárodnímu porovnání ekonomiky výkrmu prasat byla získána na základě spolupráce ÚŽEI s mezinárodní skupinou InterPIG. ÚŽEI je členem této skupiny od roku 2009. Cílem InterPIG je podat reprezentativní porovnání nákladů výroby vepřového masa mezi zúčastněnými zeměmi. Data finanční a naturální povahy (tj. náklady, výnosy, produkce...) vycházejí z národních šetření nákladů prováděných v jednotlivých spolupracujících zemích a odpovídají průměrným nákladům a výkonnosti jednotlivých zemích. V ČR je hlavním zdrojem dat Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobců, které zabezpečuje ÚŽEI. Pro zajištění porovnatelnosti výsledků mezi jednotlivými zeměmi byla vytvořena jednotná šablona, ve které byl obsah a náplň jednotlivých položek sjednocen tak, aby byly finanční a naturální položky porovnatelné mezi jednotlivými zeměmi. Výsledky poskytují relativně přesné informace umožňující mezinárodní srovnání průměrných výrobních nákladů především v rámci EU.

Porovnání nákladů ve výrobě vepřového masa je uvedeno za roky 2014–2016 ve vybraných zemích EU s ohledem na jejich významnost z hlediska produkce i konkurence vůči ČR, přičemž v roce 2016 se jedná o předběžné výsledky. Do hodnocení byly zahrnuty následující země: Nizozemsko, Dánsko, Rakousko, Německo, Španělsko, Belgie, Maďarsko a Česká republika.

K chovatelům, kteří dosahují v produkci vepřového masa v EU nejnižších výrobních nákladů, se řadí Španělsko, Dánsko a Belgie. V roce 2016 dosahovaly průměrné výrobní náklady 1,47 €/kg jatečně upraveného těla za tepla (JUT), ve srovnání s rokem 2015 meziročně klesly téměř o tři eurocenty. Ve sledovaných zemích EU se náklady na 1 kg JUT za tepla pohybovaly v rozmezí 1,35 až 1,56 €/kg. Čeští chovatelé dosahovali v roce 2016 v porovnání s nejlepšími evropskými producenty, tj. Španělskem, Dánskem a Belgií, vyšších nákladů, a to v rozmezí od 10 do 20 eurocentů/kg JUT prasete. V ČR byly průměrné náklady na produkci vepřového masa v letech 2014–2016 vyšší přibližně o 0,07–0,11 €/kg JUT než byl průměr vybraných zemí EU, náklady dosahovaly 1,55 až 1,61 €/kg JUT za tepla. Zatímco v roce 2015 ještě ČR zůstávala za Rakouskem a Nizozemskem přibližně o pět eurocentů a dosahovala tak ve výrobě vepřového masa nejvyšších výrobních nákladů, v roce 2016 již byly náklady s těmito dvěma zeměmi srovnatelné (tj. 1,56 €/kg JUT za tepla), stále však byly o pět eurocentů vyšší než v Německu.

Čeští chovatelé se během posledních let ekonomicky výsledky přiblížili nejlepším producentům EU. Významný podíl na tomto úspěchu lze připsat jak růstu užitkovosti prasnici, tak i zlepšování konverze krmiva. Užitkovost prasnici podle ČSÚ v roce 2016 meziročně vzrostla o 2,7 %, tj. stejnou měrou jako v Dánsku, Belgii, Rakousku a Španělsku.

Celkové náklady na 1 kg JUT za tepla v ČR meziročně klesly o 3,3 % (5 eurocentů), tj. obdobně jako u všech významných evropských producentů. Ve Španělsku se náklady meziročně snížily výrazněji než v ostatních zemích, a to téměř o 6 % (tj. 8 eurocentů) na 1,35 €/kg JUT za tepla. Rakousko bylo jedinou zemí, kde náklady meziročně mírně vzrostly (rostoucí odpisy a náklady na obnovu stáda). Meziroční pokles celkových nákladů ve sledovaných zemích byl nejvýznamněji ovlivněn nižšími náklady na krmiva

oproti roku 2015. Česká republika vykazuje značnou rezervu v ostatních nákladech (zahrnují náklady pomocných činností, ostatní přímé náklady, úroky a režijní náklady). Ve srovnání s průměrem země EU jsou tyto náklady přibližně dvojnásobné.

Cena práce v ČR a Maďarsku vykazuje nejnižší hodnoty ze zemí EU, naproti tomu produktivita práce zde byla výrazně horší. To znamená, že např. v ČR je 1,9–3,3x vyšší počet vynaložených hodin práce na jednu tunu JUT, v Maďarsku je to 2,5–4,4x více, než dosahují v Rakousku, Německu a Dánsku. Pouze díky nízké ceně práce byly v ČR pracovní náklady srovnatelné, nebo dokonce nižší, v porovnání s ostatními evropskými producenty, protože produktivita práce byla v evropském srovnání velmi slabá.

Na jednu tunu JUT za tepla bylo v České republice potřeba přibližně 19,8 hodiny práce (tj. o 1,3 hodiny méně než v roce 2015), kdežto v Dánsku, Nizozemsku, Německu a Belgii to bylo pouze 5,9–8 hodin. To dokládá, že na jednu hodinu práce v ČR připadá produkce 50,5 kg vepřového masa (tj. o 3,2 kg více než v r. 2015), kdežto ve vybraných zemích EU to bylo např. v Rakousku 97 kg a v Nizozemsku až 169 kg. Významnou roli v úrovni nákladů hraje rovněž konverze krmiva. V ČR je dosahováno přibližně o 3–4 % horší konverze krmiva ve srovnání se západními producenty EU. V roce 2016 bylo v českých chovech v průměru na 1 kg JUT spotřebováno o 0,11 kg krmiva více než v chovatelsky vyspělých zemích EU a konverze krmiva dosahovala 2,95 kg/kg ž. hm. Proti roku 2015 došlo ke zlepšení o 3 %.

Česká republika se trvale zlepšuje také v ukazatelích užitkovosti. V letech 2014–2016 bylo u nás odstaveno v průměru 26,5 až 27,7 selat na prasnici za rok. To představovalo v roce 2016 o 2,8 selate více než v Rakousku, 0,7 selate více než ve Španělsku, ale o 1,4 selate méně než v Německu a Belgii, o 4,4 selate méně než v Dánsku a o 2,1 selate méně než v Nizozemsku. V České republice užitkovost prasnici v letech 2013 a 2014 rostla meziročně tempem 6–8 %. V roce 2015 a 2016 se růst užitkovosti prasnici zpomalil na 1,1–2,7 %, tj. na úroveň vykazovanou v ostatních zemích EU, kde dosahoval 0,9–1,7 %.

Výroba vepřového masa byla v letech 2014–2016 až na výjimky ve sledovaných zemích EU ztrátová. V roce 2014 dosahovalo zisku pouze Maďarsko, Rakousko a Španělsko (0,01–0,15 €/kg). Úspěch Rakouska spočívá především v dobrém zpeněžení jatečných prasat, neboť ceny byly v obou sledovaných letech o 0,12 €/kg vyšší, než je průměr vybraných zemí EU. Úspěch Španělska lze spatřovat v tom, že chovatelé zde v rámci všech členských zemí EU dosahují nejnižších výrobních nákladů. V roce 2015 se ceny jatečných prasat prudce snížily, což mělo za následek zhoršení ekonomiky a vykázaní ztráty ve všech zemích EU, včetně nejlepšího třetího podniku v Dánsku. V roce 2016 došlo ve všech zemích EU k oživení cen zemědělských výrobců prasat v průměru meziročně téměř o 5 %, současně klesaly výrobní náklady. Díky tomu došlo ke zlepšení rentability výroby vepřového masa. Výsledky se ve všech uvedených zemích meziročně zlepšily, přesto zisk vykázaly pouze chovy v Dánsku (0,01 €/kg JUT) a Španělsku (0,05 €/kg JUT).

Česká republika byla v roce 2014 na úrovni prvovýroby v produkci prasat konkurenceschopná, v roce 2015 se situace mírně zhoršila. V roce 2014 byl v ČR výsledek obdobný jako v Nizozemsku. Ve srovnání s průměrem vybraných zemí byl zisk v ČR na kg JUT jatečného prasete o 0,1 € nižší. Dobré pozici České republiky v mezinárodní konkurenci velmi výrazně napomáhala slabá koruna vůči euru, neboť pokud by byl průměrný kurz na úrovni 25–26 Kč/€, výrobní náklady po přepočtu na eura by byly o 0,10–0,15 €/kg JUT vyšší. Ztrata by se tím prohloubila přibližně o 0,1 €/kg JUT, což by pak představovalo výrazné zhoršení ekonomiky.